

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882.   Andra Kammaren.   N:o 51.

Måndagen den 8 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 53, 54 och 55;
Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 1;
och
Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 13.

§ 2.

Skedde föredragning af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 14,
i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående tullbevillningen.

Punkten 1—3.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

I *punkten 4* hade Utskottet framlagt följande förslag till vote-
ringsproposition:

“Den, som bifaller Utskottets, af Andra Kammaren godkända för-
slag, att tullsatsen å Maskin- och Vagnssmörja skall bestämmas till
2 öre samt den å Såpa till 5 öre per kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, be-
slutit, att tullsatsen å Maskin- och Vagnssmörja skall vara 5 öre
samt den å Såpa 7 öre per kilogram.

Beträffande detta förslag yttrade

Herr Ola Andersson i Burlöf: Bevillnings-Utskottet hade i punkten 32 af dess utlåtande N:o 10, efter att i näst föregående punkt af samma betänkande hafva afgifvit förslag i fråga om tull å oljor, yttrat följande: "I sammanhang härmed hemställer Utskottet, att, derest förestående punkt af Riksdagen bifalles, tullsatsen å *Maskin- och Vagnsmörja* nedsättes från 5 till 2 öre samt den å *Såpa* från 7 till 5 öre, allt per kilogram." Dessa båda punkter hänga således helt och hållet tillsammans, den ena är en förutsättning för den andra, den ena en följd af den andra. Vid sådant förhållande synes det mig, som om det varit lämpligare, att Utskottet icke hade hemställt om antagande af voteringsproposition rörande punkten 32, förrän den närmast föregående eller punkten 31 blifvit genom gemensam votering afgjord, emedan, om, såsom nu föreslås, dylika voteringar om båda punkterna samtidigt skola ske, det besynnerliga kan inträffa, att vid voteringen om den ena punkten ena Kammarens beslut kan segra och vid voteringen om den andra punkten den andra Kammarens, hvarigenom Riksdagen skulle hafva fattat två osammanhängande beslut, hvarmed ingen kunde vara belåten. Då emellertid ingen lär vilja vara med om en återremiss så nära riksdagens slut, vill jag icke framställa något yrkande; jag har endast velat för min del på detta sätt reservera mig, i fall sluppen verkligen skulle göra, att Riksdagen beträffande dessa båda punkter i de gemensamma voteringarne derom fattar olämpliga beslut.

Friherre Fock: Då den föregående talaren icke framställt något yrkande, skall jag icke länge upptaga Kammarens tid, utan endast fästa uppmärksamheten derå, att beträffande den nu förevarande frågan båda Kamrarne stannat i fullkomligt motsatta beslut, och att voteringspropositionen blifvit i enlighet dermed uppståld. I Utskottet förefans verkligen mycken tvekan, huruvida man icke skulle använda någon annan utväg än den nu föreslagna, men man stannade vid den åsigten, att det sätt, man nu föreslagit för frågans afgörande, strängt taget vore det rättaste, hvarförutom man var fullt öfvertygad om, att Kamrarne nog skulle se till, att Riksdagens beslut angående båda de ifrågavarande punkterna blefve i konsekvens med hvarandra, hvarpå man nu kan vara ännu mera viss, sedan genom förre talarens yttrande Kamrarnes uppmärksamhet blifvit ytterligare fäst på det sammanhang, som mellan de båda voteringspropositionerna eger rum.

För min del yrkar jag således bifall till den nu föredragna voteringspropositionen.

Vidare yttrades ej. Kammaren godkände den ifrågavarande voteringspropositionen.

Punkten 5.

Den voteringsproposition, som Utskottet i denna punkt föreslagit, blef jemväl af Kammaren godkänd.

§ 3.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar komme att anställas i Kamrarnes sammanträden nästa Onsdag den 10 innevarande månad.

§ 4.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående löneförbättring åt lärare vid de allmänna läroverken och vissa pedagogier, högre lärarinneseminariet samt folkskolelärareseminarierna m. m., än äfven särskilda inom Riksdagen väckta motioner rörande dels de allmänna läroverken och dels folkskoleväsendet.

I ordningen förekom

Punkten II, deruti Utskottet hemställt, att Herr W. Roos' inom Första Kammaren väckta motion, N:o 15, om beviljande af anslag till lön för ytterligare en kollega vid Haparanda elementarläroverk, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Rörande denna punkt yttrade

Herr Emil Key: Jag anhåller äfven om afslag å förevarande motion, men på de grunder, som i reservationen blifvit af reservanterna framställda.

I enlighet med hvad Herr Key sålunda yrkat, biföll Kammaren, på grund af de skäl och omständigheter, som i reservationen vid punkten I blifvit anförda, Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten III.

I afseende å folkundervisningen rörande frågor var uti särskilda inom Riksdagen väckta motioner föreslaget:

af Herr *Jonas Andersson* (motion N:o 17 i Första Kammaren), att Riksdagen måtte besluta, att hvarje ordinarie folkskolelärares lön från och med år 1884 skulle utgå med, förutom kofoder och vedbrand, 700 kronor samt efter fem års väl vitsordad tjenstgöring med 800 kronor, efter tio års tjenstgöring med 900 kronor och efter femton års tjenstgöring med 1,000 kronor årligen;

af Herr *A. Th. Wallenius* (motion N:o 20 i Andra Kammaren), att lärare eller lärarinna, hvilken efter genomgången godkänd examen från seminarium blifvit i föreskrifven ordning i folkskolan anställd, skulle åtnjuta, utom kofoder, vedbrand, husrum och planteringsland, i

*Angående
förbättrad
afstämning för
folkskole-
lärare.*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

årlig lön 800 kronor, hvilken lön efter fem års oförvitlig tjenstgöring borde höjas med 100 kronor och på samma villkor efter ytterligare fem års undervisningsarbete åter ökas med 100 kronor; samt att förestående kontanta lön skulle betalas till två tredjedelar af staten, under förbehåll att vederbörande kommun tillsläppte en tredjedel; samt

af Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga (motion N:o 81 i Andra Kam-maren), att Riksdagen måtte bestämma folkskolelärares minimilön till 600 kronor; att efter fem års vitsordad tjenstgöring nämnda belopp måtte höjas med 200 kronor och efter tio år med ytterligare 200 kronor, såsom tjenstårstillägg; att ifrågavarande tjenstårstillägg måtte bestämmas att utgå af statsmedel, som af Riksdagen för ändamålet anvisades; och att, derest sålunda föreslagna tjenstårstillägg ansåges för högt, ett efter bepröfvande skäligt ansedt lägre belopp måtte bestämmas;

hvarjemte Herr *A. P. Lind*, med instämmande i Herr Wallenii ofvan omförmälda framställning i fråga om förhöjning af folkskole-lärares löner, uti sin inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 109, föreslagit, att hela den kontanta lönen måtte utgå från statsverket, samt att dertill måtte i första rummet användas den så kallade skydds-afgiften.

Beträffande nämnda motioner hade Utskottet gjort följande hem-ställanden:

A) att Herr *J. Anderssons* omförmälda motion icke för närva-rande måtte af Riksdagen godkännas;

B) att Herr *A. Th. Wallenii* ofvannämnda motion icke för när-varande måtte af Riksdagen bifallas;

C) att Herr *J. E. Ericssons* ofvanberörda motion icke för när-varande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

D) att Herr *A. P. Linds* ifrågavarande motion måtte af Riks-dagen lemnas utan afseende.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation vid förevarande punkt inom Utskottet afgifven af Herrar *Emil Key*, *Carl Ifvarsson*, *Liss Olof Larsson*, *P. O. Hörnfeldt*, *J. E. Johansson*, *Sven Nilsson*, *Ola Andersson*, *Jan Andersson*, *C. A. Larsson*, *Nils Petersson*, *Sven Andreasson* och *C. Magni*, hvilka yrkat, att motiveringen till Utskot-tets berörda hemställanden måtte affattas på följande sätt:

“Hvad först beträffar de framställda förslagen om höjande af folk-skolelärares aflöning, så, enär Utskottet, på sätt här ofvan blifvit anfördt (se vår reservation vid punkten I), anser, att frågan om löne-förhöjning åt lärarne vid de allmänna läroverken bör pröfvas i sam-manhang med frågan om folkskolans blifvande ställning och folkskole-lärares deraf betingade löneförhållanden, är häraf en gifven följd att, enligt Utskottets åsigt, å andra sidan folkskolelärares aflöningsför-måner endast böra regleras i samband med lärarnes vid de allmänna läroverken; och, då Utskottet nu icke kunnat biträda det förslag, som i sistnämnda hänseende blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt, är Utskottet

alltså så mycket mer förhindradt att i anledning af enskilde motionärers yrkanden tillstyrka någon ändring i folkskolelärares löneförhållanden.

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Vidkommande åter förslaget derom, att folkskolelärares kontanta aflöning skulle helt och hållet bestridas af staten, får Utskottet i minnet återkalla, hursom yrkanden i enahanda syfte vid flera föregående riksdagar framstälts, utan att dock lyckas tillvinna sig vare sig dåvarande Stats-Utskotts understöd eller någondera Kammarens bifall. Vid pröfningen af dylika yrkanden har hittills städse fasthållits den grundsats, att folkskolan i främsta rummet är en kommunens angelägenhet, och att statens mellankomst i afseende å kostnaderna för folkundervisningen bör, förutom omsorgen om lärarebildningen, endast afse att understödja församlingarna vid ordnandet af deras folkskoleväsende. Då dessa åsikter senast vid 1880 års riksdag af båda Kamrarne godkändes, samt någon förändring i folkskolans ställning icke sedan dess blifvit beslutad, har Utskottet icke ansett sig kunna biträda Herr A. P. Linds ofvan omförmälda, i ämnet gjorda yrkande.“

Efter uppläsning af Utskottets hemställan i mom. A yttrade

Herr Wallenius: Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på att Utskottets förslag i alla momenten under punkten III, rörande samtliga de väckta motionerna om skollärares aflöning, måtte få diskuteras i ett sammanhang, och att sedermera särskilda propositioner vid de olika momenten måtte framställas.

Sedan öfverläggningen angående föredragningssättet härmed förklarats slutad, biföll Kammarne Herr Wallenii i afseende derå nu gjorda framställning, hvarefter

Herr Wallenius ånyo erhöll ordet och anförde: Såsom hvar och en vet, utgår folkskolelärares aflöning för närvarande med, förutom kofoder, husrum, vedbrand och planteringsland, femhundra kronor i kontant. Efter 5 års tjenstgöring höjes denna kontanta aflöning till sexhundra kronor. Då jag emellertid ansett denna kontanta aflöning vara alldeles för knapp och ringa för deras utkomst, har jag tagit mig friheten att till innevarande års Riksdag framställa förslag om löneförhöjning för dessa skollärare på det sätt, att de, förutom de ofvanuppräknade förmånerna "in natura", måtte få åttahundra kronor i årlig lön, hvilken efter fem års oförvitlig tjenstgöring skulle höjas till niohundra kronor och efter ytterligare 5 års undervisningsarbete till ett tusen kronor. Detta förslag om löneförhöjning åt folkskolelärarne har uti det nu föreliggande utskottsbetänkandet blifvit bedömdt på följande å sid. 23 deraf intagna sätt: "Hvad först angår de framställda förslagen om höjande af folkskolelärares aflöning, torde de löneförmåner, som för närvarande tillkomma desse lärare, knappast kunna anses utgöra en, i förhållande till folkskolans allt mer ökade betydelse, tillfyllestgörande ersättning för lärarnes mödosamma och

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

ansvarsfulla arbete, ej heller i och för sig fullt tillräckliga för lärarnes tarfliga bergning“. Af detta uttalande synes, att Utskottet benäget upptagit min framställning och behjertat densamma samt mycket gynsamt yttrat sig för en förhöjning i aflöningen för dessa skollärare. Naturligtvis är det för mig och Sveriges folkskolelärare mycket fägningsamt att se ett sådant erkännande af Utskottet. Men Utskottet säger vidare i samma betänkande: “Detta oaktadt har Utskottet likväl icke ansett sig böra på grund af enskilde motionärers förslag tillstyrka Riksdagen att vidtaga förändring beträffande ifrågavarande aflöningsförhållanden. Otvifvelaktigt bör nemligen en förändring härutinnan föregås af en så fullständig utredning af ärendet i hela dess omfattning, som endast kan hos Kongl. Maj:t åstadkommas, enär, i annat fall, svårligen såväl folkskolelärnarnes anspråk på erhållande af tillräcklig och efter arbetet afpassad godtgörelse, som statens och kommunernas berättigade fordran att icke behöfva för ändamålet vidkännas större uppoffringar, än förhållandena verkligen kräfva, skulle kunna blifva i tillbörlig mån beaktade och tillgodosedda.“ Herrarne finna af denna sista del i utlåtandet, att Utskottet säger nej till folkskolelärnarnes löneförhöjning, och detta på den grund, att någon tillräcklig utredning icke skulle förefinnas angående de förhållanden, under hvilka folkskolelärares lever. När Utskottet i samma betänkande yttrade sig om löneregleringen för elementarläroverkslärarne, hvilka dock uppbära mångdubbelt så hög aflöning som folkskolelärarne, ansåg Utskottet något hinder i detta afseende icke möta, utan fann alla skäl tala för höjning af dessa lärares löner. Detta anser jag stå illa tillsammans med rättvisa och billighet. Reservanterna eller de utskottsledamöter, som tillhöra denna Kammare, yttra i sin reservation å sid. 44 af detta betänkande följande i fråga om läroverkslärnarnes lönereglering:

“*då* det allt mera blifvit erkänt, att den medborgerliga skoluppföstran borde förändras derhän, att den blefve icke blott hastigare åtkomlig för en större mängd i och med borttagandet af ämnen, hel eller halffrämmande för flertalets lefnadsuppgifter, utan äfven att den borde mera än hittills lämpas efter tidens växande fordringar på skolorbildningens omedelbara användbarhet i det praktiska lifvet;

då öfverallt röster med ökad styrka och bestämdhet fordrat, att det nuvarande bildningsstrecket mellan folkskolan och elementarskolan skall borttagas, och den förra ställas i omedelbart samband med den senare, och man i enlighet härmed fordrat att uppföstran icke med ens skall aflägsna den bildningssökande så långt från hemmet och dess sysselsättningar, att han förlorar dessa ur sigte och går vilse under fortsatt jägtande efter lefnadsmål, för hvilka han till äfventyrs icke befinnes vara ämnad;

då fördenskull frågan om elementarlärnarnes lönereglering icke torde böra ensidigt pröfvas samt än mindre slutligen afgöras utan någon hänsyn till eller något sammanhang med den icke mindre omfattande och svårösta frågan om folkskolans blifvande ställning och folkskolelärnarnes deraf betingade löneförhållanden.“ Detta hafva reservanterna anført såsom skäl för afslag å löneförhöjning till lärarne

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

vid elementarläroverken. I fråga åter om förhöjning af folkskolelära-
nes löner säga resesvanterna i sin reservation: "Hvad först beträffar
de framställda förslagen om höjande af folkskolelärares aflöning, så,
enär Utskottet, på sätt här ofvan blifvit anfördt (se vår reservation
vid punkten I), anser, att frågan om löneförhöjning åt lärarne vid de
allmänna läroverken bör prövas i sammanhang med frågan om folk-
skolans blifvande ställning och folkskolelärares deraf betingade löne-
förhållanden, är häraf en gifven följd, att, enligt Utskottets åsigt, å
andra sidan folkskolelärares aflöningsförmåner endast böra regleras
i samband med lärares vid de allmänna läroverken; och, då Utskot-
tet nu icke kunnat biträda det förslag, som i sistnämnda hänseende
blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt, är Utskottet alltså så mycket mer
förhindradt att i anledning af enskilde motionärers yrkanden tillstyrka
någon ändring i folkskolelärares löneförhållanden". Säsom herrarne
här af se, stödda resesvanterna sitt afslag å den begärda lönereglerin-
gen på den grund, att de önska en omorganisation af våra läroverk
ända från folkskolan upp till universitetet. För min del hyser jag de
största sympatier för resesvanternas yttrande, emedan de, efter mitt
förmenande, framställa saken bättre och på ett tidsenligare sätt än
Utskottet gjort, då det sagt ett bleklagdt nej på den begärda löne-
förhöjningen.

Stats-Utskottets ärade ordförande yttrade förlidne Lördag, att han
från folkskolelärarne i min hembygd fått emottaga ett tillfredsställande
yttrande i afseende å det uttalande, som resesvanterna haft i fråga
om förhöjning af folkskolelärares löner. Det gläder mig, att folk-
skolelärarne uttalat en sådan åsigt. De hafva med sjelfförsakelse och
stor uppoffring ådagalagt sin kärlek till hvad de ansett vara rätt och
gagneligt för vårt land, och jag hyser stor förtröstan till, att den
ifrågasatta läroverksreformen snart kommer till stånd och skall bringa
välsignelse och rika frukter med sig. Jag har visserligen hört en
representant på stockholmsbanken sistlidne Lördag säga, att, om löne-
regleringen för lärarne skulle anstå, tills ombildningen af läroverken
hunnit försiggå, generationer af lärare skulle komma att få svälta
i hjel. Jag tror dock, att han är mycket för svag och eger för ringa
krafter för att kunna stå emot de berättigade anspråk, som höja sig
från dem, som önska en sådan reform. Jag fruktar därför icke detta
hot. Jag tror dessutom, att då regering och land önska en så nyttig
och behöflig reform, kraften af den rättvisa, som ligger i detta sträf-
vande, skall tillintetgöra de konservativa ansträngningarne, som oreson-
ligt göras mot densamma, och verka derhän, att motståndet kännes
fjäderlätt och blåser bort som agnar för vinden, då tiden för refor-
mens genomförande är kommen. Jag hyser den fasta förtröstan, att
sagda reform på den punkt, saken nu står, icke skall låta vänta på
sig, att den skall blifva en sanning, i synnerhet efter de välvilliga ytt-
randen, som jag hört för densamma från herrar lärares sida, såväl ele-
mentarläroverkens som folkskolornas.

Men, mine Herrar, folkskolelärarne *behöfva* löneförhöjning. Det
gäller en behjertansvärd sak af stor vikt och genomgripande natur;
och ehuru fyllandet af detta behof kräfver stora uppoffringar, är det

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

derför icke mindre berättigadt. Jag är på det högsta tillfredsställd med de välvilliga uttalanden, som ej mindre inom Riksdagen och Stats-Utskottet, än äfven från olika delar af landet kommit folkskolorna till del, och vågar jag hoppas, att denna välvilja i ord snart måtte utbytas mot samma välvilja i handling.

Jag har visserligen från flera håll hört, att folkskolelärarne hafva det till fyllest, och att de således icke behöfva någon löneförhöjning. Detta kan i viss mån vara sant, då folkskolelärares börjar sin bana, då han står på höjden af sin kraft och ungdom. Men sedan han blifvit gift och barnskaran ökas, då blir brödet knappt i folkskolelärares hem. Ofta händer det, att, sedan han under många år med nit och allvar fullgjort sitt maktpåliggande arbete, han vid framskriden ålder nedlägges på sjukbädden och då får afstå större delen af sin lilla löneinkomst åt medhjelpare; och vid sådant förhållande blir det mer än svårt för honom att förskaffa sig och de sina den nödortfästaste bergning. Hans lefnadsafton förmörkas af ekonomiska bekymmer, och mången slutar sitt lif i fattigdom och nöd.

Öfvertygad, att ingen här i Kammaren skall förneka det högst behjertansvärda i folkskolelärares ställning, öfverlemnar jag förtröstansfullt saken åt regeringen och representationen, åt svenska folkets välvilja och ynnest, viss derom, att det icke skall dröja länge, innan folkskolelärares rättmätiga anspråk på löneförbättring skola blifva förverkligade.

Jag har icke något yrkande att framställa, emedan frågan fallit i Första Kammaren och således vid denna riksdag icke kan komma till något afgörande.

Häruti instämde Herr *Hellgrén*.

Herr Jöns Rundbäck: Vi känna alla här närvarande, hvilken lång och mödosam strid, som män, varmt tillgifna folkets och upplysningens sak, utkämpat, innan folkskolan kom till stånd i vårt land. Plantan blef emellertid en gång satt, och trots en mängd ogynsamma omständigheter har den från ett ringa frö växt upp till ett vackert träd, under hvars skugga Sveriges ungdom och framtida hopp nu ammas under fostrarens vård. Af alla de berättelser, offentliga och enskilda, som blifvit afgifna af regeringen och folkskoleinspektörerna, och hvar man vill för öfrigt taga kännedom om folkskolelärares verksamhet, skall man finna, att de åtminstone hittills på ett särdeles förtjenstfullt sätt löst sin uppgift, ehuru de lefva under svåra och brydsamma omständigheter, och svenska folkskolans nuvarande ståndpunkt är sådan, att utländingar med nöje taga kännedom derom och sedermera derom afgifva vackra berättelser samt erkänna, att de sjelfva hafva åtskilligt att lära af oss i detta hänseende. Jag vill erinra, hurusom ett dylikt fördelaktigt omdöme om våra folkskolor för icke så länge sedan afgafs af en högst framstående man, hvilken för några år sedan var amerikanskt sändebud i Sverige och som yttrade, att vårt skolsystem stod lika högt som det annars med rätta så högt prisade amerikanska systemet. Hvem har man väl att tacka för att så

är förhållandet? Naturligtvis i främsta rummet de goda anordningarne; men säkert är dock att man till största delen därför har att tacka de outtröttlige skollärarne, hvilka vid utöfvandet af sin befattning i allmänhet visat berömvärdt nit, och detta har varit och är desto aktningssvärdare, som dessa folkskolelärare arbetat och arbeta under särdeles brydsamma och ogynnsamma omständigheter. För hvarje sann fosterlandsvän och för enhvar, som ömmar för folkupplysningens välgång, är denna tafla vacker och leende, och det är en glädje att hafva lefvat på den tid, då folkskolan inrättades, och då den första folkskolestadgan utgafs, denna en bland de skönaste perlorna, som Carl XIV Johan inflätat i Sveriges krona. Det är hugnerikt att se, det denna perla fortfarande glänsar, och att den vackra institutionen mer och mer blomstrar. Men så leende denna tafla än är, har den dock en bakgrund, som man också bör betrakta. Jag skall i detta fall bedja herrarne få omnämna en liten jemförande berättelse, som herrarne troligen äfven läst, men som mycket frapperat mig genom sin likhet med det förut sagda, emedan den särdeles väl afmålar svenska folkskolelärares nuvarande ställning. Det är ett litet stycke ur Runebergs nätta berättelse om Nadeschda. På ett ställe omtalas der, hurusom ryska kejsarinnan Katharina reste på besök till sin väninna furstinnan Feodorowna, som bebodde ett lustslott vid Wolgas stränder. Denna hade gjort allt hvad i hennes förmåga stod för att på ett värdigt sätt emottaga sin kejsarliga väninna. Då nu kejsarinnan kom dit och fick se det leende landskapet med sina väl odlade fält och välbyggda byar, då blef kejsarinnan förtjust och ville fara ut och se sig närmare omkring. Detta ville furstinnan dock ej gå in på, emedan, som hon sade, det icke fans några körbara vägar öfver fälten och det var dag i gräset. Kejsarinnan sade då till sin gunstling, furst Potemkin: "Om det icke finnes några vägar, så låtom oss gå till fots". Hon var i en glad och munter sinnesstämning vid åsynen af dessa leende fält, och tyckte förmodligen, att det var angenämt att herska öfver ett så lyckligt folk och land. Men då de kommo närmare byarne befans det, att alla dessa vackra byggningar endast voro målade taflor, och att folket på långt när icke bodde så vackert som det såg ut på afstånd, folket bodde i jordkulor, som då stodo tomma. Detta gjorde naturligtvis ett obehagligt intryck på kejsarinnan, som med en onådig blick på furstinnan frågade: hvarest befinner sig godsets folk och skulle de ej också finna nöje att se regentinnan? Hennes önskan uppfylldes; ty vid kejsarinnans återkomst från promenaden voro alla godsets underhafvande samlade och strödde blommor för hennes fötter. Rörd deraf bad hon dem till henne framställa en bön och lofvade att gifva dem hvad de önskade. Till en början vågade ingen af rädsla för den stränga furstinnan yttra sig, men, sedan kejsarinnan ytterligare uppmanat dem säga hvad de önskade, steg en gammal man fram och sade: "*Herrskarinna! blommor mätta icke. Gif åt folket bröd, det hungrar!*" Stats-Utskottets blommor mätta icke heller, gifven folkskolelärares bröd, de hungra; Stats-Utskottet säger också, att folkskolelärares icke hafva sin tillräckliga bergning med de inkomster de nu hafva; Utskottet sjelf vittnar således, att så är för-

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

hållandet, men tyckes dock tro, att en folkskolelärare skall kunna med de blommor, man kastar för hans fötter, hafva bröd och bergning nog för sig och de sina. Lycklig den, som kan lefva af blommor, men för menniskan, och dit får man väl ändå räkna skolläraren, är det omöjligt. Jag vågar dock hoppas, att Andra Kammaren skall gifva folkskolelärarne bröd, det är sådant de behöfva. Detta har Andra Kammaren gjort en gång förut vid 1875 års riksdag, då äfven var fråga om folkskolelärarnes aflöning. Stats-Utskottet hade då likasom nu sagt ett blekladgt nej och på samma sätt också Första Kammar-aren, men Andra Kammaren sade ja, och det så enhälligt att, äfven om en hvar af Första Kammarens ledamöter sagt nej, hade folkskolelärarne ändock fått sin lilla löneförhöjning. Det var den gången, och jag hoppas att det skall blifva samma resultat i dag.

På det att herrarne icke skola tro, att man skall gå för hårdt åt hvarken kommunernas eller statsverkets kassa, vill jag nu framställa ett förslag till beslut, hvars närmare bestämmelser jag sedermera skall förklara, och hvilket är af beskaffenhet, att jag tror, att äfven de mest sparsamme kunna dertill gifva sitt bifall. Såsom herrarne finna, hafva de fleste motionärer föreslagit, att lönen skulle för folkskolelärarne blifva 1,000 kronor, och jag skulle gerna hafva gillat detta belopp, det är visst icke för mycket, men för min del tror jag, att vi böra stanna vid ett mindre belopp och låta andra, som komma efter oss, efter omständigheter och behof gifva mera. På grund häraf, och då jag i motsats till Herr Wallenius, hvilken jag tackar för hans intresse för folkskolan, för hans motion och för hans anförande, anser, att saken icke är fallen genom Första Kammarens beslut, tillåter jag mig hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till ett förslag, så lydande:

“att ordinarie lärare i rikets folkskolor, hvilka genomgått godkänd examen vid något af rikets seminarier, skola från och med ingången af år 1883 ega rätt uppbära, förutom husrum, vedbrand och kofoder samt der så ske kan planteringsland, i kontant lön 600 kronor, och vidare att alla de som med förestående egenskaper inträda i folkskolans tjänst skola efter fem års tjänstgöring, likasom de lärare, hvilka redan tjänstgjort fem år och derutöfver, från och med ofvan nämnda tidpunkt erhålla ett ålderstillägg af 100 kronor, hvilket ålders- tillägg efter ytterligare fem års oförvitlig tjänstgöring ökas med 100 kronor, intill dess den kontanta aflöningen, hvilken såsom hitintills erlättes med två tredjedelar af statsverket och med en tredjedel af kommunerna, uppgår till 800 kronor; likasom att förslagsanslaget till folkskolelärarnes aflöning måtte höjas med 260,000 kronor.”

Såsom herrarne torde observera, skulle lönen genast vid tillträdet blifva densamma som nu, men den skulle fixeras till 600 kronor, hvarjeme naturaprestationerna skulle blifva desamma. Jag vill derjeme nämna, att jag har strukit lärarinnorna, ty vi hafva något öfver 800 lärarinnor, och jag för min del får säga, att det icke är riktigt att sätta lärarinnorna i samma lönekategori, som lärare. Säga hvad man vill, är det otvifvelaktigt, att en manlig lärare behöfver för sin existens något mer än en lärarinna. Vidare tror jag, att nästan hvarje

lärarinna är ogift; och är hon gift, så har hon vanligtvis en man, som kan hafva någon aflöning eller inkomst. Läraren deremot, om han är gift — och enligt flere folkskoleinspektörers åsigtur bör alla lärare vara det, emedan hvarje lärare bör vara fader sjelf, för att kunna uppfostra barn och känna barnakärlek — behöfver med hustru och barn, som han har att försörja, något mera. Derföre att jag blott tagit med i räkningen de manlige lärarne, minskas anslagsbehovet. Vidare har jag icke begärt att läraren skall få ålderstillägget på 100 kronor genast, utan först sedan han tjenstgjort fem år; jag har nemligen hemställt, att först när en lärare tjenat i fem år skulle han få ett ålderstillägg, men den, som sträfvat och arbetat i folkskolans tjenst i 20 år, skulle få sitt första ålderstillägg genast, och således tillsammans med lönen 700 kronor, och ett andra först efter ytterligare fem års tjenstgöring, så att hela kontanta aflöningen slutligen skulle blifva 800 kronor.

Nu frågar man väl: hvad skola kommunerna säga härom? Man har sagt, att kommunernas utgifter äro stora o. s. v. Detta är mycket riktigt. Men huru stor blir kommunernas utgift för att skolläraren skall få den lönehöjning af 100 kronor, som jag har föreslagit? Kommunen skall nu bestå en tredjedel af detta belopp eller 33 kronor 33 öre, för att få återstoden af staten. Men om kommunen ger detta, så vågar jag likväl framställa det besynnerliga påståendet, att kommunen icke skulle komma att gifva ett öre mer och icke ens så mycket som före 1875. Intill år 1875 hade kommunerna skyldighet att bestå hälften af skollärarens lön. När således en skollärare hade 500 kronor, så måste alltså kommunen gifva 250 kronor till skollärarens aflöning, men nu, sedan det blifvit bestämdt att staten skall gifva $\frac{2}{3}$ af lönen, så slipper kommunen att erlægga mer än $\frac{1}{3}$ af 500 kronor eller 166 kronor 66 öre; men då i de flesta fall skollärarens lön redan höjts till 600 kronor, betalar alltså kommunen ett kontant tillskott af 200 kronor. Följden vardt alltså af 1875 års beslut, att kommunen genom detta arrangement fick sig till godo en vinst af 50 kronor och i bästa fall 66 kronor. Kommunen kan således utan ett enda öres uppoffring icke blott gifva detta tillägg, utan äfven lemna bidrag till båda ålderstilläggen. Om således någon skulle säga, att det i alla händelser blefve en ny skatt och tunga, så är det icke sant; och detta är en omständighet, hvarpå jag vill fästa herrarnes synnerliga uppmärksamhet, och som måste tillintetgöra en opposition emot förslaget på den grund, att kommunerna skulle blifva betungade. Detta är en mycket vigtig omständighet och bör öfvertyga dem, som äro rädda för, och det med rätta, att höja kommunalskatterna, att någon fara i det afseendet här alldeles icke föreligger. Detta om kommunen och staten. För resten ber jag få erinra, att, innan och ännu långt efter det 1842 års folkskolestadga blef gällande, det var vanligt, att församlingarne hade privata lärare, som gingo omkring i socknen och läste med barnen. Dessa privata lärare voro merendels afskedade båtsmän eller soldater, och många af dem personer af en ganska tvetydig karakter. De kunde visserligen i allmänhet läsa någorlunda innantill, men skrifva och räkna var det ofta klen med,

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

och något annat kunde de alls icke. Emellertid fick en sådan privatlärare ofta 12 skillingar i veckan för hvarje barn han undervisade, men dessutom hade han äfven fria husrum och mat och allt annat, som hör till fritt vivre, på hvarje ställe, der han höll skolan. Han hade ofta 20 och ända till 40 barn i sin skola, och undervisningen fortgick i allmänhet tio månader hvarje år. Om jag nu antager, att antalet barn, som han undervisade, i medeltal uppgick till 25, så förtjenade han 25 kronor i månaden, d. v. s. 250 kronor om året i konstant aflöning. Läger jag dertill kostnaden för husrum och mat, som väl icke kan beräknas lägre än till en krona om dagen d. v. s. för 10 månader 340 kronor, så utgjorde en sådan byskolelärares årsinkomst icke mindre än 590 kronor, och detta fastän han icke egde de ringaste vare sig insigter eller kunskaper. Nu finnes ingen småskolelärare, som kan så litet som dessa byskolelärare. De fordringar man nu ställer på dem, som vilja söka inträde i seminariet, äro jmförelsevis ganska stora; de skola åtminstone kunna allt, hvari folkskolan meddelar undervisning, och sedan hafva de att genomgå seminariekursen, som tar minst fyra år, och för många, som icke hafva så lätt att lära, fem à sex år. Men dessa, på hvilka man ställer så stora anspråk, dem vill man afspisa med en ringa penning, mindre till och med än hvad dessa okunniga byskolelärare erhöello, om man tager i betraktande, i huru hög grad penningens värde sjunkit under de sista 30—40 åren. Om man för öfrigt ser efter, hvad staten lemнар i bidrag till folkskolan, så är det visserligen en ganska betydlig summa. Men om man räknar efter, huru mycket hvarje barn i folkskolan i ett för allt kostar staten och kommunerna, hvad kommer man då till för resultat? Jo, det blir 16 kronor, och jag hemställer, om detta icke måste anses vara ett billigt pris för att få en god undervisning. För min del tror jag icke man kan begära att få det billigare. För öfrigt ber jag att såsom en jmförelse, men visst icke såsom något klander, få erinra att, på sätt af en vid Utskottets betänkande fogad tabell framgår, vi hafva elementarläroverk, der kostnaden för hvarje ynglings undervisning uppgår till högre belopp, än hela den lön, som nu består våra folkskolelärare. Jag känner många folkskolelärare, som hafva ända till 80 à 100 barn att undervisa, och om de finge åtnjuta samma ersättning som de gamla byskolelärarne, skulle de förtjena i banko mot hvad de nu få. Statens bidrag fördeladt på alla de barn, som undervisas i folkskolan, kan nu beräknas till 4 kronor 33 öre för hvarje barn; om nu detta höjdes till 4 kronor 50 öre, så vore det väl icke för mycket, då man besinnar, att i elementarläroverken hvarje lärjunge kostar oss minst 150 kronor om året, och då man vidare betänker, att folkskolan är en bottenkola eller, för att begagna de vackra ord Hans Excellens Herr Statsministern i Lördags uttalade, folkskolan är en skola för alla, det är i den skolan alla barn borde få sin första och de flesta hela sin undervisning, och det är derföre den, som staten i främsta rummet borde underhålla. Jag missunnar för ingen del elementarlärarne en förbättring i deras lönevilkor, men säkert är, att den, som hvar femte år kommer i åtnjutande af en lönereglering, som hvart femte år höjes med ett be-

lopp motsvarande nästan en hel folkskollärarelön, han har dock sitt nödortfigaste uppehälle och kan draga sig fram, men för den, som aldrig kan avancera på sin bana och som icke har mer än 600 kronor, faller sig detta ganska svårt.

Man har åberopat Amerika och förhållandena der, men, mine Herrar, der är det icke som hos oss; der är tillträdet till folkskolan fritt för alla, men de, som sedan vilja begagna undervisningen i de högre skolorna, de få sjelfva betala sin undervisning.

Då jag nu begärt blott en ringa förhöjning, då jag icke begärt mer än två ålderstillägg, i stället för att motionärerna ifrågasatt fyra, då denna min begäran kan, om Riksdagen dertill finner råd och lägenhet, i en framtid ytterligare afhjelpas, och då man på folkskoleläraren nu mera ställer stora fordringar, som ökas snart sagdt med hvarje dag, så vågar jag hoppas, att Andra Kammaren icke skall vägra sitt bifall till denna min anspråkslösa begäran, och att icke heller de ledamöter af Kammaren, som sistlidne Lördag ledo ett nederlag för sina åsichter, skola låta sig deraf föranledas till att motverka hvad jag nu begärt. Det enda man har deremot, säger man, är att en nöjaktig utredning af saken fattas. Hvad är det då för utredning man vill hafva? En utredning af det förhållande, att folkskolelärarne för närvarande hafva för otillräckliga löner, har jag nu lemnat, och detta torde för öfrigt hvar och en kunna inse och känna. Är det åter fråga om en utredning af det sätt, hvarpå ett sammanbindande af folkskolan och elementarläroverken lämpligen bör ega rum, ja, då får jag säga, att en förbättring af folkskolelärarnes löner mycket väl kan åstadkommas, oberoende af en sådan omorganisation. Folkskolelärarne kunna dervid icke göra något hvarken från eller till, och om de tillsägas att lemna en sådan undervisning, som fordras för att bereda en lärjunge inträde i t. ex. femte klassen, så göra de det, naturligtvis om de kunna det. I annat fall måste de underkasta sig en förökad seminariekurs, som då möjligen komme att draga ut i kanske ytterligare 4, 5 till 6 år. Men allt hvad man af dem billigtvis kan fordra äro de beredda att göra, och att de äro i besittning af icke ringa duglighet, det har jag hört intygas af flere folkskoleinspektörer, som sagt, att, hvad pedagogik och metodik vidkommer, stå folkskolelärarne vida öfver elementarlärarne. Detta är icke heller att undra på, då man vid seminarierna särskildt lägger an på att bibringa de blifvande skollärarne insigt i dessa ämnen. Hvad helst således regering och Riksdag kunna vilja vidtaga i fråga om undervisningen i folkskolan, antingen att man fordrar, att något ämne skall derifrån uteslutas eller något nytt införas, eller att man fordrar, att folkskoleläraren skall till undervisning mottaga ytterligare 100 barn förutom dem, som han redan förut har, så är han villig att underkasta sig detta och skall helt säkert med nit och allvar söka så godt i hans förmåga står uppfylla de anspråk, som man ställer på honom.

Jag tror mig således hafva visat, att de skäl, man anført emot den ifrågasatta löneförhöjningen åt folkskolelärarne, icke äro hållbara, och jag vågar därför hysa den förhoppning, att Kammaren skall lika enhälligt år 1882 rösta för denna förhöjning, som den år 1875

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

röstade för en förbättring af deras löner. Herr Talman, jag ber att få yrka bifall till mitt förslag.

Herrar *A. Andersson* i Intagan, *J. Andersson* i Knarreвик och *J. Andersson* i Lysvik förenade sig med Herr *J. Rundbäck*.

Herr *Fredenberg*: Då frågan om förbättrande af elementarlärarnes lönevilkor förfallit, sedan Kongl. Maj:ts härom väckta proposition för ett par dagar sedan blifvit af denna Kammare afslagen, så förmodar jag, att Kammaren ej heller nu är villig att blott på enskilda motionärers framställning höja folkskolelärarnes löner. Men äfven om denna min förmodan är riktig, så vill jag dock icke underlåta att tillkännagifva mina sympatier för motionärernas, i synnerhet Herr *Wallenii* förslag, om jag än icke kan i de flesta delar instämma uti de åsikter, som af honom nyss här blifvit uttalade. Jag ber tillika att få uttrycka den förhoppning, att Riksdagen måtte icke allt för länge dröja med att visa sin välvilja såväl emot elementarläroverkens som folkskolans lärare, hvilka alla hafva ett mödosamt och ansvarsfullt arbete i statens tjänst, utan så snart som möjligt lemna dem ett lefvebröd, som gör deras existensvilkor mindre tryckande och bekymmersamma än hvad nu är händelsen. Skulle Kammaren emellertid vilja lemna sitt bifall till Herr *Jöns Rundbäck*s nu framställda förslag till löneförbättring åt folkskolelärarne, så får jag för min del förklara, att jag är villig att understödja detsamma.

Herrar *Helander* och *Lundblad* instämde i Herr *Fredenberg*s anförande.

Herr *Emil Key*: Stats-Utskottet har uti sin motivering i denna punkt erkänt folkskolans allt mer och mer ökade betydelse och derjemte sagt, att otvifvelaktigt bör en förändring i fråga om folkskolelärarnes lönevilkor "föregås af en så fullständig utredning af ärendet i hela dess omfattning, som endast kan hos Kongl. Maj:t åstadkommas". På denna grund har Utskottet afstyrkt bifall till de motioner, som i denna fråga blifvit väckta. Det skäl, som Utskottet sålunda angifvit för sitt afstyrkande, borde väl äfven hafva gällt, när frågan om elementarlärarnes aflöning var före, nemligen att en förändring uti dessas löneförhållanden borde föregås af en så fullständig utredning af ärendet i hela dess omfattning, som endast kan hos Kongl. Maj:t åstadkommas. Reservanterna hafva i detta fall varit konsequente, ty de hafva tillämpat denna åsigt i fråga såväl om löne-regleringen för elementarlärarne som i fråga om omreglerandet af folkskolelärarnes aflöningsförhållanden. Jag är fullkomligt ense med de talare, som hafva påpekat behofvet af en förhöjning i folkskolelärarnes aflöning, och instämmer till alla delar i syftet af hvad derom blifvit sagdt. Men i fråga om sättet för åvägabringandet af denna reglering kunna meningarne vara delade, och derom föreligger icke för närvarande någon så nöjaktig utredning, att jag skulle kunna biträda vare sig det ena eller andra försöket att nu provisoriskt

lemnna folkskolelärarne någon tillfällig löneförhöjning. Detta skulle vara att begå en inkonsequens, då man icke velat på extra stat bevilja elementarlärarne en tillfällig löneförbättring, just emedan man velat afvakta en utredning af den omorganisation af skolväsendet i vårt land, som är så högt önskvärd och sedan så länge står på dagordningen. Gäller detta i ena fallet, så måste det också gälla i det andra. Om nu första klassen samt de lägre läroverken och pedagogierna indragas — och ehuru detta icke kunde genomföras genast och med ens, utan endast i den mån, som lärjungarne hunno afgå, under hvilken tid nya lärjungar icke skulle få intagas — så komme det dock icke att dröja länge, emedan de ju snart äro genomgångna, — om så sker, säger jag, hvad skall man då sätta i stället? Jo, *folkskolan*, ty den del af ungdomen, som skulle beröras af den första klassens samt af de lägre elementarläroverkens och pedagogiernas indragning, är just den, som i sådant fall skulle taga sin undervisning i folkskolan. Under sådana förkållanden kan det icke vara lämpligt att redan nu och i förväg definitivt ordna folkskolelärarnes löneförhållanden, icke ens att nu bevilja ett tillfälligt lönetillägg åt folkskolelärarne, emedan detta skulle ovilkorligen strida mot all rättvisa och billighet, med afseende å de skäl, som blifvit anförda och efter min uppfattning med rätta anförts gent emot en tillfällig löneförbättring åt elementarlärarne.

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Jag skall inskränka mig till hvad jag nu yttrat och helt enkelt hos Herr Talmannen anhålla om proposition derå, att punkten måtte afslås på de skäl och grunder, som blifvit af Stats-Utskottets ledamöter från Andra Kammaren i deras reservation under punkten III anförda.

Herr Abr. Rundbäck: Med den kännedom jag har om hitörande förhållanden vill jag till att börja med säga, att jag anser behof förefinnas af en löneförbättring åt folkskolelärarne såväl med hänsyn till de ständigt ökade anspråk, hvilka ställas på deras verksamhet, som ock med hänsyn till deras nödtorftiga bergning.

I afseende på de anspråk, som man nu för tiden ställer på folkskolelärarne, vill jag erinra derom, att redan vid inträdet på seminarium äro fordringarne på en seminarieelev numera större än förut. Vidare böra vi erinra oss, att man beslutit utvidga seminariekursen med ett år, så att densamma numera är fyraårig, och således äfven mera kostsam. Och när eleven sedan lemnat seminarium och utkommit i skolan, så möta honom nu för tiden vida större anspråk på hans verksamhet än förr. Det ena cirkuläret i sådant syfte utfärdas efter det andra, vi inspektörer arbeta äfven på att föra skolorna framåt, och skolråd och kommuner verka i samma riktning. Då man således ställer allt större fordringar på lärarnes verksamhet och arbete, så är det icke heller underligt, att de tillbaka ställa större anspråk på godtgörelse för sitt arbete.

Betraktar jag åter frågan om lärarnes behof af löneförbättring ur synpunkten af deras nödtorftiga bergning, så får jag erinra om, att dyrare lefnadskostnader numera göra sig gällande för löntagaren

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

på landet lika väl som i städerna. Jag vill också erinra om, att den gamla välviljan att lemna skollärarne små naturapresenter af t. ex. mjölk, ägg, smör och dylikt alltmera försvinner, så att lärarne i de flesta fall äro hänvisade blott till sin lön. Om han dertill är gift — såsom nästan allmänt är fallet — så har jag funnit, att han blott med stora försakelser och svårigheter kan draga sig fram. Detta har också blifvit erkändt och behjertadt ifrån ett håll, som väl icke i allmänhet är partiskt stämmt för löntagarens intresse, nemligen de skattdragande sjelfva. I det hänseendet får jag nämna, att en mängd församlingar i riket, äfven i det fattiga Småland, sjelfinant höjt lärarnes löner, på somliga ställen icke så obetydligt, emedan de insett och behjertat det behof af hjälp, som förefunnits.

Sedan jag yttrat detta för att visa min uppfattning af sjelfva behofvet af en löneförbättring, vill jag äfven säga några ord angående sättet, på hvilket detta behof enligt min åsigt lämpligast må kunna tillfredsställas. Jag anser, att detta lämpligast borde ske genom beviljande af några ålderstillägg till skäliga belopp och med lämpliga melantider. Hvad tillträdeslönen beträffar, så är upplyst, att densamma nu utgör 500 kronor och att den sedan efter fem års tjenstgöring ökas till 600 kronor. Men nu är fallet, att i många församlingar tillträdeslönen redan är 600 kronor och i städerna oftast vida högre. Jag anser således, att man tills vidare kunde nöja sig med att bestämma tillträdeslönen till 600 kronor, såsom min bror nyss föreslagit; deremot är det sedermera af största vikt att öka lönen med minst ett par efter behofvet afpassade ålderstillägg.

Jag nämnde, att nästan alla folkskolelärare äro gifta. Efter 10 till 15 års tjenstgöring, under hvilken tid familjen vuxit till, hafva de äldre barnen vanligen redan genomgått folkskolan; sedan har skolläraren icke tillfälle, såsom jordbrukaren eller handtverkaren, att sätta sina söner i en praktisk skola under sin egen ledning. Han måste derföre skicka bort sönerna från hemmet, vanligen till ett folkskolelärareseminarium, en organistskola eller ett allmänt läroverk. Men det kostar ju penningar att på detta sätt underhålla sina söner i någon skola, och herrarne kunna litet hvar förstå, att 600 kronor icke äro mycket att dela på, i fall barnen på sådant sätt skola underhållas borta. Jag skulle derföre anse, att skollärarne borde tilldelas åtminstone två om icke tre ålderstillägg till lämpliga belopp.

Men fastän jag sålunda instämmer i hvad Utskottet yttrat derom, att folkskolelärarnes anspråk på löneförbättring äro berättigade, så synas mig dock åtskilliga skäl tala för Utskottets afslag å Herr Wallenii med fleres motioner i år; ty, mine Herrar, denna fråga är en ganska stor och omfattande fråga, om man ser densamma i hela dess vidd. Vill man nemligen genomföra en fullständig reglering för folkskolelärarecorpsens löner, så erfordras derför först och främst en uträkning på, huru stort belopp, som erfordras både nu och i mån af lärarnes tillväxande antal och ålder, äfvensom i sammanhang härmed utredning om de tillskott, som böra ske till pensionsinrättningen; emedan det är tydligt, att i sammanhang med det lönen höjes bör också pensionen ökas. Man bör derjemte också taga i öfvervägande,

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

huruvida tillträdeslönen och ålderstilläggen böra vara lika för lärarne på landsbygden och i städerna, samt om åtskilnad bör ega rum i afseende på den fasta och flyttande skolans lärare, likasom ock emellan lärares och lärarinnors löneförmåner. Derjemte bör man bestämma, huru många och huru stora ålderstillägg som böra utgå och efter hvilken tid desamma skola utdelas, samt äfven taga i öfvervägande, i hvilken proportion statens och kommunens bidrag böra stå till hvarandra i dylika fall. Detta med mera bör utredas; och jag tror derföre, att Utskottet haft fog för sitt afstyrkande af motionerna för tillfället; hvarföre jag också på de grunder, jag nu anført, är benägen att ansluta mig till Utskottets afstyrkande förslag. Jag får likväl säga, att jag är så pass intresserad för folkskolelärares bästa, att, om i Kammarren funnes någon utsigt för att kunna bereda dem någon *tillfällig* löneförbättring, såsom t. ex. min bror nyss föreslagit eller på annat sätt, så är jag böjd för att biträda hvarje förslag i sådant afseende; men som icke någon sådan utsigt synes mig förefinnas, så måste jag säga, att jag för närvarande icke kan komma till något annat resultat, än att instämma med Utskottet d. v. s. med Första Kammarens ledamöter i Utskottet. Och, mine Herrar, jag kan göra detta med lugnt samvete, emedan Utskottet fält de för skol-lärarecorpsen uppmuntrande orden, att deras anspråk på löneförbättring äro berättigade, hvilket innebär, att Första Kammarren är beredd att gifva dem löneförbättring, så snart Kongl. Maj:t framlägger ett på en ordentlig utredning grundadt förslag. Sådana uppmuntrande ord böra göra, att folkskolelärarne med resignation kunna vänta ännu ett år, under hvilket saken kanske hinner utredas.

Men Eder, mine herrar, som yttrat Eder så välvilligt för folkskolelärarne, men som viljen nu grunda Edert afslag på den af reservanterna afgifna motivering, Eder beder jag att betänka er ännu en gång, innan I afgifven Eder röst; ty ett afslag med sådan motive-ring vore det mest tröstlösa svar, som man nu kan gifva folkskole-lärarne. Dessa reservanter, d. v. s. alla våra egna män i Stats-Utskottet, dessa, hvilka skola anses representera denna Kammares åsikter, hvad hafva de nemligen sagt till folkskolelärarecorpsen? Jo, de hafva sagt, att de icke vilja vara med om en löneförbättring åt denna corps utan i sammanhang med en löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken, och när skola dessa senare få den? Jo, när alla de vilkor blifvit uppfyllda, som stå beskrifna i reservationen å sid. 44—46. Och hvad innebära så dessa vilkor? Sådana som de i Utskottets betänkande äro formulerade, är det visserligen mycket svårt för den oinvigde att riktigt förstå deras innebörd, emedan de äro synnerligen orediga och oklara; men då man känner hvad som förut förekommit i den s. k. undervisningsfrågan, kan man på ett ungefär öfversätta reservanternas svamlande fraser på ett begripligt språk, och då finner man reservanternas program innehålla hufvudsakligen följande punkter: att examensväsendet vid universitetet skall förändras; att de allmänna läroverken skola förändras genom indragning af åtskilliga nuvarande skolor och klasser, genom utvidgning af real-liniens betydelse och realisternas kompetens till högre examina och

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

flera tjänster i staten, genom utsträckning af läseåret eller inskränkning af ferierna m. m.; att lärarnes ställning vid de allmänna läroverken i sammanhang härmed skall i flera afseenden förändras, så att t. ex. ingen af dem får innehafva prebendehemman eller räkna presterliga tjänsteår m. m.; hvartill slutligen kommer en ny punkt, den märkligaste af allt det märkliga i detta aktstycke, nemligen att folkskolan sjelf skall omstöpas och i sitt nuvarande skick tillintetgöras — först när allt detta skett, när alla våra undervisningsanstalter hunnit sålunda förändras och omskapas, först då skola folkskolelärarne kunna hoppas på en löneförbättring. — Sådant är reservanternas välvilliga svar på frågan om bemälda lärares förseende med tillräckliga löner!

Det är vanligt på senare tider, att Stats-Utskottet sammankopplar flera olikartade frågor med hvarandra, men här har Utskottet verkligen öfverträffat sig sjelf, då det sammankopplat ett tåg af frågor ända från universitetens högsta spets till den lägsta folkskola nere i dalen. I allra sista vagnen på detta långa tåg sätter man se'n folkskoleläraren och säger till honom: först när vi komma fram till vårt obestämda mål i det obestämda dimmiga fjerran, först då kunnen I hafva hopp om löneförbättring. Nu frågar jag dock: hvad i Herrans namn har folkskolelärarens behof af löneförbättring att göra med de akademiska examina!? Han har ju sjelf aldrig besökt universitetet, känner icke till dess examina och förbereder dertill icke en enda yngling. Han har ju sin dagliga gerning från tidigt på morgonen till sent på qvällen och sina dagliga behof, hurudana än de akademiska examina äro eller blifva. Deras beskaffenhet inverkar icke det minsta på hans ställning. Och dock skall en löneförbättring för honom göras beroende af ändringar i det akademiska examensväsendet! Likaså frågar jag: Hvad har han att göra med elementarläroverken, om der blifva flere klasser eller färre, om der studeras mer latin eller mindre latin, om realisterna erhålla ökade kompetensförmåner eller ej? Hvad rör det honom? Behöfver han icke lefva, antingen elementarläroverken äro så eller så beskaffade, och om han saknar dagligt bröd, skola vi icke gifva honom det oberoende af detta? Och slutligen hvarföre skall han behöfva vänta, till dess elementarlärarne fått sina behof tillfredsställda? Hvarföre skola de behöfva vara sammankopplade som galérslafvar, så att den ene icke får äta annars än när den andre äter, och den ene skall hungra, när den andre hunger? Det är ju ett spektakel, likasom det är ett spektakel, att folkskolelärarne skola för sin löneförbättring behöfva vänta på kyrkomötets bifall till några prebendehemmans indragning m. m. dylikt.

Jag ser således i reservanternas motivering ingenting annat än ett mycket illa funnet sätt att undanskjuta frågan om folkskolelärarnes löneförbättring till en aflägsen och obestämd framtid. Jag kan icke svara på frågan, när alla de nämnda villkoren kunna uppfyllas, och jag tror icke heller, att någon annan kan det, men visst är, att det dröjer bra länge, först och främst innan förändringen af universitetet och elementarläroverken och sedan innan förändringen af folkskolan sjelf blir genomförd. Det skulle dock icke vara mig så mot-

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

bjudande att gå in på den af reservanternas föreslagna motiveringen, om jag nemligen trodde, att denna, trots sin obillighet mot allt hvad lärare heter, likväl kunde åstadkomma hvad reservanternas påstå sig åsyfta, nemligen en fullt tillfredsställande reform af undervisningsväsendet. Men antagandet af denna motivering kommer utan tvifvel att aflägsna oss betydligt från en sådan reform. Förut visste vi nemligen hvad vi ville vinna med våra reformförslag, som voro till omfånget begränsade och till syftet noga formulerade. Reservanternas oklara och dimmiga program lemnar oss åter i ovisshet om både mål och medel utom i ett afseende, nemligen, att hela vårt undervisningsväsende skall omstöpas. Sedan detta uppgifves vara målet, dit man syftar, torde många reformvänner draga sig tillbaka, redan i fråga om universiteten och läroverken. — Men alldeles visst är det, att allt klokt och sansadt folk i landet skall med ovilja vända sig emot en sådan reform af vår folkskola, som åsyftar att just nu, när denna skola befinner sig i en naturlig, lugn och glädjande utveckling, rifva omkull densamma och förvandla henne till något helt annat med en helt annan uppgift, lika främmande för folkskolans ändamål som omöjlig att realisera. Nej, mina Herrar reservanter, på folkskolans ruiner vill ingen vara med om att bygga upp ert nya undervisningssystem, derom kan jag tryggt försäkra Eder. När jag läste i reservationen, att vi hade framför oss en vidtomfattande och svårlöst fråga om folkskolans blifvande ställning, studsade jag och undrade, hvad det kunde vara för en fråga. Såsom den äldste folkskoleinspektören i riket och såsom gammal lärare och riksdagsman trodde jag mig hafva reda på undervisningsfrågans hela innebörd, men hvad som menades med denna vidt omfattande fråga om folkskolans blifvande ställning, var mig en gåta. Mig veterligen har nemligen under de föregående riksdagarne fråga härom icke förekommit mer än en gång, och det var då för 2 år sedan ett förslag framställdes af en motionär i denna Kammare att i väsentlig mån omstöpa folkskolan. Men vi, som då voro med, minnas nog, huru det tillfälliga Utskott, som behandlade frågan, i grund aflifvade detta förslag, och huru Andra Kammaren — ty längre kom det icke — utan tårar begrafde det. Det är väl sant, att Andra Kammaren sedermera två gånger uttalat sig i sådant syfte, att inträdesfordringarne i elementarläroverken skulle ställas i nära samband med fordringarne för utträde från folkskolan, men det är en reform utanför folkskolan, ej innanför densamma. Jag frågar för öfrigt er, mine Herrar! I, som ären från landet lika väl som från städerna, tron I, att folkskolan kan och bör hafva en annan uppgift än den har? Och hvilken är denna uppgift? Jo, att lemna alla dessa hundratusental af folkets barn det nödvändiga primära kunskapsförrådet, att lära dem förstå, läsa och skriva sitt modersmål, att bibringa dem de första grunderna i religionsläran, att öfva dem i räkning samt att meddela dem de första elementen i historia och naturkunnighet och dylikt, i den mån tiden och krafterna sådant medgifva. Detta är den uppgift, som folkskolan kan och bör hafva och som den äfven har icke blott i vårt land utan i alla länder. Nu har man emellertid hört af den talare, som nyss före mig hade

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

ordet, att folkskolan borde förändras till en elementarskola i väsentlig grad, nemligen så att hon skulle ersätta 2 à 3 klasser af elementarläroverken. Men jag försäkrar Eder, mine Herrar, att folkskolelärarne hafva nog med arbete redan nu. Viljen I inrätta *sådana* folkskolor, då måsten I äfven föröka lärarekrafterna, då måsten I anställa icke *en* lärare i folkskolan, utan då blir nödvändigt att indela folkskolan i flere klasser med en lärare i hvarje klass och att åtminstone i högsta klassen anställa en lärare med betydligt större kunskaper än hvad de nuvarande folkskolelärarne ega. Ty skall folkskolan i viss grad ersätta elementarskolan, så måste man i den förstnämnda icke blott studera modersmålet utan äfven de första grunderna af främmande språk. Man har här talat om ett literärt proletariat, derföre att ynglingarne få gå i elementarläroverken så länge och läsa så mycket; men på samma gång I påstån detta, viljen I nu, att man för folkets hundratusentals barn, som tillhöra folkskolan, skall utvidga undervisningen, så att de få gå i folkskolan lika länge och studera lika mycket. Då frågar jag: månne detta för arbetarens barn kan vara nyttigt? Skola vi göra alla våra gossar till läskarlar och ej låta dem öfva sig i att arbeta? Jag har någon erfarenhet från detta område, och jag kan försäkra, att de kurser, som redan nu fordras, äro så dryga, att en del folkskolelärare, äfven då de understödjas af småskolan, näppeligen hinna genomgå dem, och man måste i icke så få fall se genom fingrarne med, att ett eller annat ämne eftersattes, blott de viktigaste blifva tillgodosedda. Och så vill man införa nya ämnen och vidga ut arbetet! Och det tror man sig kunna göra med åstadkommande af besparingar! Nej, då få vi allt vara betänkta på att bevilja anslag till mångfaldigt flere nya läraretjenster. Jag är också lifligt öfvertygad om, att den dag icke snart skall randas — att den åtminstone icke skall randas i min tid — då den här framkastade tanken skall blifva en verklighet, då man skall experimentera bort vår goda och präktiga folkskola, som nu befinner sig i så glädjande utveckling. Den regering, som vågade ett sådant attentat, skulle snart nog mötas af allmänt ogillande, och den af Riksdagens Kamrar, som beslöte något sådant, skulle nog också få sin dom af svenska folket. Jag kunde icke tro, att jag i denna Kammare, der den klass, som i folkskolan fått sin hufvudsakliga undervisning, är så starkt representerad, skulle behöfva försvara den nuvarande folkskolans existens, men jag ser, att jag behöfver det, och att till och med vänner af folkskolan i sin kortsynthet äro med om att rifva ned henne. Och kunde detta ske, *då*, mine Herrar, blefve folkskolelärarne icke längre i behof af löneförbättring, då måste man ställa flertalet af dem på indragningsstat, ty såsom elementarlärare kunna de icke längre med fördel arbeta, men deremot vet jag att de arbeta bra och pligttroget med hvad de nu hafva att göra.

Då jag sålunda anser, att vi i min tid och i de nuvarande lärares tid icke hafva någon utsigt att *på dessa villkor* få en löneförbättring till stånd för folkskolelärarne, men jag emellertid vet, att de behöfva och förtjena en sådan, så måste jag säga, att det skulle vara det hjertlösaste man kunde göra att afslå motionen på de grunder reser-

vanterna yrkat, ty det skulle vara att för nära nog all framtid afskåra för lärarne hoppet att få något bättre. Då är det väl mycket bättre, att vi, som äro folkskolans och folkskolelärares verkliga vänner, afslå på de grunder, hvarpå Första Kammaren afslagit denna punkt. Derigenom uppehålla vi nemligen hos folkskolelärarne hoppet att, så fort regeringen hunnit utreda frågan, få en löneförbättring bifallen af Riksdagen.

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Och nu, Herr vice Talman, ber jag att gent emot den siste talar-
ren få framställa yrkande på bifall till hvad Utskottet föreslagit, *men
på grund af Utskottets motivering*. När jag det gör, så sker det blott
för att bereda oss en möjlighet att kunna komma ifrån denna reser-
vanternas olyckliga och vedervärdiga motivering för afslag. Är det
emellertid så, att till kontraposition mot Herr Keys förslag, hvil-
ket jag tager för gifvet kommer att blifva föremål för votering, skulle
framställas t. ex. yrkandet, att Kammaren måtte besluta några pro-
visoriska åtgärders vidtagande för folkskolelärares löneförhöjning, så
skall jag gerna förena mig om det förslag, som i sådant syfte kan blifva
framställt.

I detta yttrande instämde Herr af Trolle.

Herr J. Anderson i Tenhult: Ehuru föga utsigt finnes att vid
denna riksdag kunna bereda någon löneförbättring åt folkskolelärarne
inom landet, så kan jag dock icke underlåta att yttra några ord i
denna fråga. Att folkskolelärares löner nu äro allt för knappa, det
tror jag, att hvar och en inom denna Kammare både kan och vill er-
känna. Det åtgår en mycket lång tid, innan folkskolelärares har ge-
nomgått den kurs, som fordras för att söka en folkskolelärareplats.
En sådan kurs medtager nu vanligen fyra år. Den yngling, som vill
egna sig åt folkskolelärarekallet, måste, såvida han sjelf eger några
tillgångar, tillsätta dem under dessa fyra år, eller ock sätta sig i skuld,
och när kursen ändtligen är genomgången, så får han en lön af 500
kronor utom några naturaförmåner. Om man då antager, att hans
lön jemte ålderstillägg och naturaförmåner motsvara ett belopp af 1,000
kronor, så gör detta icke fullt 2 kronor per dag. Såsom ensam per-
son kan det väl vara möjligt för honom att dermed draga sig fram,
men då han ingår äktenskap och familjen sedermera ökas, så blir
denna inkomst enligt mitt förmenande alldeles otillräcklig. Det är icke
ovanligt, att en folkskolelärarefamilj består af ända till 7 à 8 perso-
ner. Antager man, att familjen utgöres af 8 personer, och man bland
dem fördelar årslönen, så blir detta 25 öre per dag för hvar och en
af familjens medlemmar, och härför skola de således både föda och
kläda sig. Riksdagen har gång efter annan gjort löneregleringar för
våra embetsmän och för icke många dagar sedan förevar en sådan,
nemligen för domämförvaltningen. Ingen af der upptagne vaktmästare
skulle få så liten lön som en folkskolelärare. En folkskolelärare är
i allmänhet så bunden vid sin syssla, att han icke har tid att skaffa
sig någon biförtjenst, hvilket en vaktmästare deremot merendels kan,

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

och likväl får vaktmästaren sin syssla utan någon som helst examen, under det man på folkskolelärares ställer ganska stränga fordringar.

Jag anser för min del, att staten, så nära som möjligt, bör bereda fri undervisning i de ämnen, som inom folkskolan stå till buds, och kan således icke biträda flertalet af dem, som yttrat sig i nu föreliggande fråga. En del har yrkat, att församlingarne skola tillsläppa en tredjedel och staten två tredjedelar af folkskolelärares löner. Det kunskapsmått, som inom folkskolan lemnas, bör till allra största delen bekostas af staten, men det vetande, som derutöver fordras, böra lärjungarne sjelfva till icke liten del bekosta. Jag kan, såsom jag nyss nämnde, hvarken godkänna motionärernas förslag eller det af Herr Jöns Rundbäck framställda.

Jag ber derföre att för Kammaren få framlägga ett förslag sådant, som jag anser vara lämpligt. Det är af följande lydelse: att minimi-

lönen, utom bostad, planteringsland, ved-	
brand och kofoder, blir såsom hittills ...	500 kronor

som tillsläppas af staten och kommunen på nu vanligt sätt;

att kontanta lönen efter 5 års, af skol-	
rådet och folkskoleinspektören samman-	
stämmande väl vitsordade tjänstgöring	
höjes med	200 „

och efter ytterligare 5 års, på lika sätt	
vitsordad tjänstgöring lönen ånyo höjes	
med	200 „

Summa 900 kronor.

samt att sistnämnda 2 ålderstillägg tillsläppas ensamt af statsverket.

Jag har gjort en jämförelse mellan statens kostnader för folkskolorna och dess utgifter för rikets allmänna läroverk och pedagogier. Efter det af mig nu gjorda förslaget skulle statens kostnad för hvarje folkskoleelev uppgå till 14 kronor., förutsatt att medelantalet barn i hvarje skola utgjorde 50. Ser jag åter på en föreliggande utlåtande bifogad tabell öfver kostnaden för hvarje lärjunge vid de allmänna läroverken, så finner jag, att kostnaden öfverallt ställer sig ojemförligt högre. Så t. ex. utgöra statens kontanta utgifter per lärjunge i Marie-stads läroverk 299 kronor 74 öre, i Strengnäs 515 kronor 45 öre, i Hedemora pedagogi 522 kronor 27 öre, i Sölvesborgs läroverk 690 kronor 6 öre o. s. v. efter år räknadt. Då kostnaderna vid statens läroverk kunna belöpa sig till så stora belopp, så hemställer jag, huruvida det ej må vara statens skyldighet att på hvarvt folkskolebarn uppoffra så mycket som 14 kronor.

Jag ber, Herr Talman, att få yrka bifall till mitt nu framlagda förslag.

Herr Nils Petersson: Att jag icke förut deltagit i öfverläggningen om denna omfattande och viktiga fråga, har helt enkelt sin grund deri, att jag icke anser mig tillräckligt hemmastadd i ämnet för att yttra mig deri, ehuru jag tillika med de öfriga utskottsledamöterna af denna Kammare reserverat mig mot det förliggande utlåt-

tandet, öfvertygad, som jag är, att denna reservation innefattar den enda rätta lösningen af frågan. I hvad ärendet rör folkskolan och dess lärares lönevilkor, så tror jag mig dock besitta någon erfarenhet och ber derföre att få uttala min åsigt härom.

Jag kan då ingalunda erkänna, hvad af flere talare här framhållits, och skarpast af representanten från Vexjö, nemligen att reservanterna inom Stats-Utskottet vilja tillintetgöra och rifva omkull folkskolan. Detta är icke sant. Naturligtvis kunna tankarna om sätet att gå till väga vara olika, men jag trotsar någon att i reservationen kunna spåra någon afsigt att tillintetgöra eller rifva ikull folkskolan. Att denna, sådan den nu är, icke kan betraktas såsom något mönster, att den icke behöfver undergå förändringar och förbättringar, det tror jag den ärade vexjörepresentanten sjelf skall medgifva. Frågar man då om sättet för dessa förändringars åstadkommande, så svaras: genom att förbättra folkskolelärares lönevilkor och detta utan att afvakta tills en ombildning af skolväsendet i dess helhet egt rum. Hvad nu angår frågan om löneförbättring, så medger jag, att beträffande sådana folkskolelärare, som genomgått eller hafva att genomgå den *nu varande* dryga och kostsamma seminariekursen, den lön, som nu bestås, måste anses för ringa. Skulle således en löneförbättring anses nödvändig, så bestrider jag dock nödvändigheten af att göra den *allmän*, och i synnerhet motsätter jag mig, att den sker i form af s. k. ålderstillägg. Ty då blefve följden den, att de folkskolelärare som måst tillägna sig den bättre undervisningen finge den mindre, och de äldre folkskolelärare, med betydligt underlägsna kunskaper, erhöles den högre ersättningen.

Jag ber att litet närmare få förklara detta mitt påstående. Förhållandet är nemligen det, att då folkskolorna började upprättas här i landet, en mängd ungt folk utan all underbyggnad togo den då varande lätta seminarieexamen och blefvo folkskolelärare. Men med de kunskaper, de sålunda förvärfvade sig, är det icke bättre, än att de knappt kunna jämföras med en småskolelärinna. Kan det väl vara riktigt att tilldela sådana personer en lön, som är nära dubbelt så stor som den lärarinnorna åtnjuta. Och våra öfriga examinerade folkskolelärare stå med afseende på sin verksamhet i samma ställning som lärarinnorna vid småskolan. De äro både för goda och för dyra för folkskolan under den form, den nu eger.

För min del tror jag, att Riksdagen slagit in just på den rätta stråten, när den sökt uppmuntra småskolorna, hvilka mycket väl kunna skötas af lärarinnor. Under nuvarande förhållanden nödgas dessa examinerade lärare läsa med småparflar, och min öfvertygelse är, att en omorganisation af folkskolorna är nödig, för att vi må kunna af dem draga afsedd nytta. Nu invänder man: icke böra dessa folkskolelärare vänta på den omorganisation, som är meningen att vidtaga med hela vårt undervisningsväsen. Men för min del kan jag icke se något hinder att omorganisera folkskolan något fortare än det öfriga skolväsendet. Min åsigt är, att den nuvarande småskolan bör utvidgas derhän, att i den får läras äfven hvad nu ingår i folkskolan såsom minimikurs och att vidare öfver denna sättes en annan

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

skola, inom hvilken våra folkskolelärare kunna finna en lämpligare och mera gagnande verksamhet. Benämningen af denna högre skola må blifva hvilken som helst, antingen man vill kalla den fortsättnings-skola eller bibehålla det gamla namnet folkskola. Om så sker, kan ock folkskolelärnarnes antal inskränkas och dem derigenom beredas en bättre aflöning.

Jag föreställer mig väl, att i de större församlingarne det blefve nödvändigt att inrätta en dylik högre skola inom hvarje, men att, der församlingarne äro mindre och befolkningen tätare, flere församlingar skulle kunna förena sig om en gemensam så kallad högre skola. På sådant sätt skulle aflöningen kunna höjas för sådana lärare, som äro utrustade med grundliga kunskaper. Hvad vidare beträffar den invändningen, att småskolelärarinnornas kunskap icke vore tillräcklig för en mera vidt omfattande undervisning än dem nu åligger, så tror jag, att de redan nu skulle kunna meddela den minimikunskap, som folkskolan har att lemna. Det af mig nu framställda sätt anser jag därför vara det lämpligaste, i händelse man vill, att denna löneförhöjning skall stanna vid en någorlunda rimlig kostnad, ty att aflöna alla våra folkskolelärare, huru ringa deras kunskapsmätt än må vara med dessa här ifrågasatta höga löner, torde icke vara lämpligt. I öfrigt tror jag äfven, att qvinnan lämpar sig vida bättre för småskolan än mannen, och äfven denna omständighet torde böra tagas i betraktande. Jag tror sålunda, att frågan på detta sätt bör lösas och anser det hvarken vara rätt eller klokt att nu bifalla motionärernas förslag. På de skäl jag anført yrkar jag därför bifall till reservanternas hemställan och vill tillika förklara, att jag fritager mig från beskyllningen att vilja skada folkskolan. Jag önskar folkskolans omorganisation på ett sätt, som bättre motsvarar dess ändamål än det nuvarande systemet, och vill gerna gifva folkskolelärarne den aflöning de förtjena, på samma gång jag vill bereda dem ett mera passande verksamhetsfält.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Carl Johansson: Jag har begärt ordet för att offentligent tillkännagifva, att då vid riksdagens början motioner väcktes om förhöjning i folkskolelärnarnes aflöning, jag med synnerlig tillfredsställelse helsade denna tilldragelse, men såsom saken nu står lärar för närvarande icke något kunna göras, utan jag vill endast uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte redan för nästa Riksdag framställa proposition om löneförbättring för dessa lärare. I öfrigt ber jag att få instämma i det yttrande herr E. Key för en stund sedan hade i denna fråga. Jag kan icke finna att folkskolelärnarnes ställning är så tröstlös, som Herr Abraham Rundbäck påstod, lika litet som jag kan inse, att kyrkomötet skulle hafva att skaffa med denna sak. Jag tror, att en löneförbättring för folkskolelärarne mycket väl kan genomföras utan kyrkomötets hörande.

Herr Arnoldson: Stats-Utskottet erkänner gerna den stora betydelsen af folkskolelärarens kall, samt att hans löneförmåner icke stå

i rimligt förhållande till detsamma, ja till och med att de icke ens äro tillräckliga för hans tarfliga bergning. Bättre skäl torde man knappast kunna anföra till förmån för t. ex. de kraf, som framstälts i herr Wallenii motion. Jag skall icke upptaga Kammarens tid ens med att i största korthet meddela resultaten af de detaljerade uppgifter i ämnet, som jag begärt och erhållit från flera håll, för att deraf bilda mig ett omdöme; jag vill blott anmärka, att dessa uppgifter på ett allt för sorgligt sätt bekräfta detsamma, som också Stats-Utskottet villigt medgifvit, flere föregående talare erinrat om och hvilket ingen med sakkännedom kan bestrida, nemligen att den ifrågavarande löneförbättringen är befogad. Men är det så, och förtjena dessutom folkskolelärarne att uppmuntras i deras aktningvärda sträfvanden i flere rigtningar att höja sin ställning, hvarför skulle då icke Kammaren redan nu kunna fatta ett beslut i nämnda motions syfte?

Nej, säger Utskottet, "emedan en förändring härutinnan bör föregås af en så fullständig utredning af ärendet i hela dess omfattning, som endast kan hos Kongl. Maj:t åstadkommas"; nej, säga reservanterna, "emedan folkskolelärarnes aflöningsförmåner endast böra regleras i samband med lärarnes vid de allmänna läroverken".

Det förefaller mig, som om man här kunde i princip vara ense med både Utskottet och reservanterna och likväl kunna tillmötesgå ifrågavarande billiga fordran. I båda fallen hade man (synes det mig) den utvägen att föreslå en tillfällig löneförhöjning. Såvidt jag förstår, borde saken (åtminstone tills vidare) kunna behandlas för sig, utan det ringaste men för hufvudfrågan om hela undervisningsväsendets omgestaltning. Icke påskyndar man väl borttagandet af det s. k. bildningsstrecket mellan elementarskolan och folkskolan genom att fortfarande upprätthålla ett missförhållande, som för läraren medför brödbekymmer och deraf alstrad håglöshet, eller, för att begagna Utskottets egna ord, derigenom att "hans löneförmåner i och för sig icke äro fullt tillräckliga för hans tarfliga bergning". Detta tror nog icke heller någon vän af ett nytt rationellt undervisningssystem och följaktligen icke heller någon af reservanterna, hvilka samtliga, jemte Utskottets öfriga ledamöter, helt visst äro lika måna om folkskolans väl, som vi alla äro. Sak samma i afseende på regeringen, som troligen lika väl som vi alla önskar folkskolelärarne en rättvis löneförhöjning, ehuru hon icke för denna gång ansett sig böra framkomma med något sådant förslag.

Under dessa förutsättningar och i förhoppning om, att Kongl. Maj:t redan till nästa år skall för Riksdagen framlägga tillfyllestgörande förslag i ärendet — som i förening med hufvudfrågan, enligt mitt förmenande, är näst eller rättare jemsides med religionsfrihetsfrågan för närvarande den viktigaste reformfråga i vårt land — i den förhoppningen skall icke heller jag tillåta mig att framställa något särskildt yrkande, så mycket mindre som motionären sjelf ju inskränkt sig till att blott lägga en blomma på grafven och dervid ställa hoppet på vakt — må hända det enda som nu kunnat göras. Skulle emellertid mot all förmodan någotdera af Herrar J. Rundbäcks

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

eller Johan Anderssons förslag visa sig ega ringaste utsigt till framgång, skall jag af hela mitt hjerta med min röst understödja det.

Herr Rubenson: För min del behjertar jag lika väl folkskoleläraryrket som elementarlärarnes ställning och tror, att begge dessa klasser äro förtjenta af och behöfva löneförbättring. Jag skulle därför hafva biträdt det förslag om förbättring af lönevilkoren för den ena eller andra af dem, som efter fullständig utredning först framlagts. Hade Kongl. Maj:t först framkommit med ett af fullständig utredning åtföljdt förslag till förbättrade löneförmåner för folkskoleläraryrket, innan Kongl. Maj:t framställde ett sådant för elementarlärarnes, skulle jag således på förhand varit böjd derför och gerna bifallit detsamma, om några hufvudsakliga anmärkningar icke kunnat göras mot detaljerna; på samma sätt som jag äfven gifvit min röst åt det nu framlagda förslaget om löneförhöjning åt elementarlärarnes. Jag föreställer mig, att, om den ena eller andra af dessa lärareklasser sålunda fått sina löneförmåner förbättrade så mycket skäligen kan begäras, detta förhållande, långt ifrån att skada, tvärtom skulle gagna den, som komme efter, ty den omständighet, att en af dessa i behof stadda klasser hade fått hvad den tillkomme, skulle utan tvifvel blifva ett ytterligare skäl att bevilja den andra detsamma.

På samma gång jag vill hafva sagt detta, och dermed velat uttrycka att, om frågan i närvarande stund varit fullständigt utredd, jag med min röst skulle bidragit till förbättrandet af folkskoleläraryrket, på samma gång ber jag också att få vända mig mot en talare på skarborgsbanken, hvilken behagat upptaga ett yttrande, som af mig fäldes under Lördagens debatt om förbättrande af elementarlärarnes löner.

Jag får verkligen säga, att sällan har jag blifvit så grymt missförstådd som af denne talare. Han påstod nemligen, att jag skulle satt ett konservativt motstånd mot den af honom åsyftade reformen, så att jag skulle tillse, att, generationer af elementarlärare skola svälta ihjel, innan denna reform medgifves. Jag vädjar till hvar och en af eder, mine Herrar, som hört mitt yttrande, om jag yttrat mig så förmätet. Jag ville för min del icke uttala *någon* mening i reformfrågan helt enkelt af det skäl, att jag anser mig icke förstå densamma. Jag har endast sagt, att reformen, i den utsträckning man här talat om den, är så vidtutseende, att det skulle draga många årtionden om, innan den blefve genomförd, hvaraf följden åter kunde blifva, att flere generationer af lärare dess förinnan skulle svälta ihjel. Tänker jag mig det förhållande, att vare sig folkskolelärare eller elementarlärare skulle bibehållas vid sina nuvarande lönevilkor under en tid af 50—60 år, under det prisen på lifsförnödenheter stego i samma grad som hittills, så tror jag för min del, att det skulle blifva en sorglig sanning af den bild, jag framställde.

Af samme talares yttrande nyss förmodar jag, att han röstat emot den föreslagna löneförhöjningen för elementarlärarnes, och att han gjort det på de skäl, som dikterats från kalmarbanken. Har han gjort det, har han likasom många andra inom denna Kammare genom ett sådant votum röstat omkull sig sjelf i den nu föreliggande

frågan och detta icke blott vid denna utan äfven vid följande riksdagar. De hafva bundit ett ris, som de en gång sjelfva kunna komma att få smaka.

På grund af hvad jag nu antydt kan jag icke komma till annat slut än det, hvartill Utskottet kommit.

Innan jag slutar ber jag att få fästa uppmärksamheten på den omständighet, att man i dag ytterligare kommit ett ganska godt stycke in på den väg man beträdt med de motiverade besluten. Här föreligga förslag till två motiverade slut i samma sak. I det ena yrkas afslag å motionerna på grund af de motiv Utskottet angifvit, i det andra yrkas afslag på grund af de motiv reservanterna anför; och slutligen är äfven Utskottets eget förslag på sätt och vis ett motiveradt förslag till beslut, nemligen att motionerna icke *för närvarande* må af Riksdagen godkännas. Icke ens med det sistnämnda förslaget kan jag således till följd af dess form vara nöjd. Men då jag icke vill öka antalet af propositioner genom att yrka helt enkelt afslag, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag, hvilket jag alltså anhåller måtte blifva Kammarens beslut.

Herr Jöns Rundbäck: Jag ber blott att få yttra några få ord.

Min uppmärksamhet har, sedan jag förra gången hade ordet, af sakkunniga personer blifvit fästad derå, att en liten otydlighet förefinnes i det förslag till beslut, jag förut i denna fråga framställt; och detta fel i förslaget har jag numera fått genom deras benägna medverkan rättadt. Jag föreslog nemligen, att de folkskolelärare, som hädanefter inträdde i skolans tjänst, skulle efter 5 år få löneförhöjning och vidare att de, som hade tjenstgjort i 5 år, också skulle få ett ålderstillägg. Men i fråga om dem som tjenstgjort i 1—3 år, skulle, enligt hvad man gjort mig uppmärksam på, förslaget icke vara tydligt. Jag ansåg sjelf, att förslaget äfven i detta hänseende var tydligt och klart; men som möjligen en och annan i följd af dess förmenta otydlighet icke skulle vilja vara med derom, har jag nu gjort en liten förändring i förslaget, hvilket i dess förändrade form skulle hafva den lydelse: "att ordinarie lärare i rikets folkskolor, hvilka genomgått godkänd examen vid något af rikets folkskolelärareseminarier, skola från och med ingången af år 1883 ega rätt att i årlig lön uppbära, förutom husrum, vedbrand, kofoder och såvidt möjligt är planteringsland, 600 kronor; och vidare, att alla dessa lärare, så snart de innehaft ordinarie läraretjänst i 5 år eller derutöfver skola från och med sagda år ega rätt undfå, då de sin tjenst oförvitligen förrätta, ett ålderstillägg af 100 kronor, samt ytterligare efter 5 års tjenstgöring ett andra ålderstillägg af 100 kronor, intill dess den kontanta aflöningen, hvilken såsom hitintills ersättes med $\frac{2}{3}$ af statsverket och med $\frac{1}{3}$ af kommunerna, uppgår till 800 kronor". Förslaget i denna form kan icke så missförstås, att icke äfven de lärare, som tjenstgjort i 1 å 3 år skulle, sedan de tjänat i fem år, få ålderstillägg. Vidare har jag nu strukit bort de 260,000 kronorna, hvarmed förslagsanslaget till folkskolelärares lönerreglering skulle höjas, derför att jag vid uppställandet af denna siffra beräknade hvad som skulle åtgå till *alla*

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

våra folkskolelärare. Men då de inalles äro blott 3,904 stycken och af dem omkring $\frac{1}{8}$ del ännu icke tjenstgjort i 5 år, skulle för ändamålet erfordras blott 200,000 kronor eller åtminstone icke öfver 220,000 kronor.

Flere talare hafva yttrat, att de, om den ringaste utsigt funnes för frågans framgång, skulle vara med derom. Af hvem beror då framgången, mine Herrar, om icke af Eder, af Edert upplysta omdöme och Edra välvilliga tänkesätt? Hvem kan vägra frågan framgång, om I viljen rösta därför?

Ingen må säga: jag vill icke rösta för förslaget, därför att jag icke tror det skulle gå igenom. Så brukar icke jag göra. Den, som anser frågan värd framgång, må i sin mån bidra dertill, utan afseende å hvad andra i afseende derå tänka och handla. Utredt är, att folkskolelärarne behöfva förbättring i sina löner. De andra utredningar, som Stats-Utskottet och reservanterna förutsätta, på dem få nog väntas temligen länge. Här är blott fråga om en tillfällig löneförbättring; gifven dem den!

Jag återtager således mitt förra förslag och yrkar i stället bifall till det, jag nu uppläst.

Herr Axel Key: Att folkskolelärarnes ställning för närvarande är i högsta grad behjertansvärd, derom finnes blott en mening inom denna Kammare; och jag måste djupt beklaga, om utsigten för dem att få sin ställning förbättrad skulle så skjutas undan till en oviss framtid, som reservanterna föreslagit. Då en definitiv lönereglering för dem väl icke kan på rak arm uppgöras utan en föregående närmare utredning, hade jag hoppats att få sluta mig till något här framställt förslag om anvisande åt desse lärare af en tillfällig löneförbättring på extra stat. Men då något förslag derom icke framkommit, ber jag att på det varmaste få tillstyrka bifall till herr Abraham Rundbäcks yrkande, genom hvars antagande skulle beredas en möjlighet att snart få frågan upptagen ånyo och äfven att i den närmaste framtiden få henne löst på ett lyckligt sätt.

Herrar Wedberg, Meijer, Thomasson, Blomberg, Schenström, Angel och Trybom förenade sig med Herr Axel Key.

Herr Lyth: Jag ber att få yttra blott några få ord.

Då jag är öfvertygad, att det bland alla våra tjenstemannacorper i landet knappast finnes någon, som är mera i behof af löneförbättring än folkskolelärarne, och då jag vidare af egen erfarenhet vet, att lärarens yrke är ett bland de mest själs- och kroppsansträngande, som finnas — ja, man kan säga, att de, som det heter i den gamla bilden, äro liksom ljus, hvilka, då de lysa andra, sjelfva förminskas och förbrännas, så måste jag förklara, att jag på det hjertligaste och varmaste skulle vilja vara med om hvarje sätt, hvarigenom förbättrade lefnadsvilkor kunde beredas åt dessa för vårt land så viktiga men så illa lottade lärare. Min ärade vän på kalmarbänken har yttrat, att han skulle vilja vara med om en löneförbättring åt folkskolelärarne, om den träffade endast dem, som genomgått en fyraårig kurs vid ett

folkskolelärareseminarium. Jag ber dock att få fråga honom: äro icke äfven de äldre lärare, som med trohet och nit skött sitt viktiga kall under decennier, värda en löneförbättring; ty *endast* kunskapen gör icke en duglig lärare?

Samme talare har vidare sagt, att, om dessa lärare verkligen vore lärare i folkskolan och icke i småskolor, han ville bevilja dem löneförhöjning. Åtminstone på Gotland är folkskoleväsendet i allmänhet så ordnad, att i hvarje församling finnas småskolor och deröfver folkskola. Hans anmärkning derutinnan har således ingen betydelse. Men jag vill nu icke vidare uppehålla mig härvid; jag vill blott uttala min förhoppning, att regering och Riksdag så snart som möjligt måtte vara betänkta på att bereda dessa tjänstemän, som i sanning arbeta i ett välsignelsebringande kall, en nödig löneförbättring; jag får erinra, huru skola väl de, som hafva sig uppdragen tillsynen öfver folkskolan, kunna med allvar tillhålla folkskoleläraren att sköta sin tjänst eller huru skola de, då han begär att få jemte sin lärarebefattning åtaga sig en annan sysselsättning, som han väl behöfver för sin bergning, kunna neka läraren detta och ålägga honom att uteslutande egna sig åt sin läroverksamhet?

Af dessa skäl, och då det visat sig, att en löneförhöjning åt folkskolelärarne i de flesta fall blifvit till gagn för skolan, ber jag att få lägga regering och Riksdag på hjertat nödvändigheten af att här bringa snar hjälp. Om det af Herr Jöns Rundbäck framställda yrkandet har någon utsigt till framgång, vill jag gerna instämma deri. I annat fall förenar jag mig med Herr Araham Rundbäck i hvad han anfört och yrkat.

Herr *Marcuson* instämde med Herr *Lyth*.

Herr Wallenius: Jag skulle icke hafva begärt ordet en gång till i denna fråga, om jag icke blifvit interPELLERAD af en talare på stockholmsbänken. Jag är honom mycket tacksam derför, att han icke hör till de omedgörliga konservativa. Det är glädjande för mig, att man har en fiende mindre att bekämpa, men jag kan icke instämma i de mörka skildringar, han framkallade, rörande läroverksreformen. Jag tror nemligen, att när regeringen och nationen i landet vilja reformen går den nog igenom, och att tiden derför snart är inne, och att de konservativa krafter, som nu arbeta emot en reform af läroverken, då skola försvinna som agnar för vinden. Jag anser mig också icke bunden af min åsigt i afseende på önskan om läroverksreformen att redan nu i någon mån förbättra folkskolelärarnes knappt tilltagna löner, och jag skall med min röst gerna bidra till att gifva dem en ringa skärf och unnar dem den af allt hjerta, om det kan gå igenom.

Herr Granlund: Det kan väl icke förnekas, att folkskolelärarnes yrkanden på någon lönetillökning äro både rättvisa och billiga. Jag ber att få återkalla i herrarnes minne, hurusom Riksdagen genom förändringar i folkskolestadgan gång efter gång ålagt dessa folkskole-

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

lärare en ökad undervisningsskyldighet nemligen i trädgårdsskötsel, gymnastik, teckning m. m. samt, ehuru ännu icke obligatorisk, äfven i slöjd. Det är således en mycket mångsidig och ansträngande befattning de hafva, dessa lärare, som skola inplanta de första grunderna till vetande hos alla dessa små barn, som de hafva om hand, och de äro ock lika berättigade till löneförbättring som elementarlärarne. Men jag är nästan af samma åsigt som representanten på vexiöbanken, att, om de skola vänta med löneförhöjningen så länge, som till dess frågan om läroverksreformen i sin helhet bliver utredd, så få de vänta alltför länge. Här är ju fråga om att taga bort pedagogierna och de treklassiga läroverken; folkskolorna måste i så fall upptaga dessa, och då måste det ju falla af sig sjelf, att då man sätter stora anspråk på dessa lärare, man ock måste förbättra deras löner. Det bliver väl då ock nödigt, att folkskolelärarnes kunskaper måste höjas; i annat fall bliver folkskolan sådan den nu är, och den är på många ställen icke sådan den borde vara, för att den skall kunna, såsom föreslaget är, i sig upptaga första klassen af elementarläroverken. Skall man ur elementarskolorna borttaga denna klass, måste ju folkskoleläraren egna sig mer och mer åt den undervisning der meddelas, för att bereda de elever, som önska komma in uti elementarläroverken. Jag tror dock icke, att detta bliver till fördel för folkskolan, men deraf följer dock att folkskoleläraren får mer berättigade anspråk på löneförbättring, men hur och när denna löneförbättring skall inträda, bör icke ensamt staten utan äfven kommunen dertill bidraga.

Herr Hedin: Att bedöma, huruvida folkskolelärarne äro i behof af ett par hundra kronors tillägg till sin så knappt tillmätta aflöning, det förmå vi allesammans i denna Kammare utan Kongl. Maj:ts biträde. Talet om behofvet af en utredning i denna fråga skulle derför synas mig vara lustigt, om det icke rent af vore sorgligt, emedan det endast är en simpel förevändning för undanskjutande af denna angelägenhet. Jag vill derför i korthet gifva till känna att, ehuru jag helst önskat att Herr J. Rundbäck gått något längre i sitt förslag och icke undantagit lärarinnorna, jag likväl af hela mitt hjerta instämmer i hans yrkande och anhåller om bifall dertill.

Friherre Nordenskiöld och Friherre Stackelberg instämde i Herr Hedins yttrande.

Herr O. Andersson i Burlöf: I min ort hafva många kommuner frivilligt ökat folkskolelärarnes löner utöfver det i folkskolestadgan bestämda minimum, och jag har hört att så äfven skett i andra orter. Detta är efter min förmening den väg, som vi i denna löneregleringsfråga böra beträda, och detta tillvägagående bör uppmuntras så, att staten af den tillökning, församlingarna gifva sina folkskolelärare, utöfver nämnda minimum tillskjuter $\frac{2}{3}$. Jag anser nemligen att folkskolan företrädesvis är en kommunens angelägenhet. Kommunerna komma härigenom otvifvelaktigt att gifva de folkskolelärare, som äro förtjente af bättre aflöning, högre sådan, men de tvingas icke att

lemna högre löner till dem, som äro likgiltige, mindre duglige och sysselsätta sig med åtskilligt annat, än folkskolan.

Sådane folkskolelärare hafva vi tyvärr också, det måste jag säga på samma gång jag erkänner att det stora flertalet är nitiskt i sin befattnings. Jag tror att det icke skulle gagna folkskolans sak och kommunernas intresse för densamma att absolut ålägga alla kommuner att höja lönerna åt folkskolelärarne, äfven då de icke deraf äro förtjente.

Under sådana förhållanden har jag icke kunnat instämma i någon af de motioner, som föreligga, ehuru jag gerna skulle vara med om att åstadkomma en löneförhöjning för de lärare, som göra sig deraf förtjente. Jag vill också hafva sagt, att jag icke kunnat gilla den motivering, som mina kamrater inom Utskottet i denna fråga begagnat, enär jag ansett att denna sak både kunnat och bort behandlas för sig. Deraf följer också att jag helt enkelt anhåller om bifall till Utskottets afstyrkande förslag.

Häruti förenade sig Herrar *P. Persson* i Norrsund och *Sv. Andersson* i Plöninge.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på godkännande af såväl Utskottets hemställan i mom. A som ock den motivering derför, Utskottet användt, dels på bifall till Utskottets hemställan, med den motivering derför, som af reservanterne föreslagits, dels på antagande af det förslag, som Herr Jöns Rundbäck i sitt senare anförande framställt, dels ock slutligen på bifall till Herr J. Anderssons i Tenhult yrkande; och fann Herr Talmannen propositioner på bifall till Utskottets hemställan med den derför i reservationen föreslagna motivering vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning deraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg att Utskottets så väl hemställan som motivering måtte godkännas, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl rörande kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på bifall till Herr Jöns Rundbäckes förslag, en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager deras mening, som yrkat bifall till såväl Stats-Utskottets förevarande hemställan som den af Utskottet för samma hemställan använda motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Angående
förbättrad
aflöning för
folkskole-
lärare.
(Forts.)

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af Herr Jöns Rundbäck i ämnet framställda yrkande.

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, visade 119 ja mot 60 nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande lydelse:

Den som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 3:dje punkten mom. A af Utlåtandet N:o 14 b, med den motivering till samma hemställan, som uti den vid punkten fogade reservation föreslagits, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar,

Nej;

Vinner Nej har Kammaren godkänt såväl Stats-Utskottets förevarande hemställan som ock den derför af Utskottet använda motivering.

I den senare voteringen röstade 99 ledamöter ja och 82 ledamöter nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Mot detta beslut reserverade sig Herrar *Gumælius* och *Jöns Rundbäck*.

Efter föredrag af mom. B anförde

Herr Emil Key: Jag anhaller om afslag å den föredragna punkten, på de grunder som i fråga om litt. A blifvit i reservationen anförda.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Herr Keys yrkande och hade således godkänt Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, dock med den motivering derför, som uti den vid punkten III fogade reservation föreslagits.

Sedan derpå uppläsning skett af Utskottets hemställan i mom. C, yttrade

Herr Emil Key: Jag anhaller att här få göra samma yrkande som i fråga om den näst föregående punkten.

Herr J. E. Ericsson i Ahlberga: Sedan Kammaren nu har beslutat att till framtiden undanskjuta frågan om våra folkskolelärares löneförbättring, så återstår för mig endast att instämma med de ärade talare som yttrat sig till förmån för deras sak, hvilken jag vågar påstå äfven är kommunens och skolans. Är skollärares aflöning otillräcklig så tvingas han, för att bereda sig en nödtorftig utkomst, att

sysselsätta sig med andra göromål, som hindra honom att uteslutande egna sina krafter åt skolan och detta kan icke ske utan skada för undervisningen. Jag tror att en kraftfull undervisning är det nödvändiga villkoret för att folkskolan en gång skall blifva hvad hon kan och bör blifva. Det är derföre jag anser, att det äfven skulle lända kommunerna till fördel, om något bättre löner bestodes folkskolelärarne. Jag hoppas dock, att den tid icke måtte vara alltför aflägsen, då vi kunna motse en lycklig lösning af denna fråga, och, då frågan nu måste falla, denna må falla så långt *framåt* som möjligt.

Jag har således icke något yrkande att göra för denna gång.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, godkände Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan, med den motivering derför, som uti den vid punkten 3 fogade reservation föreslagits.

Mom. D.

Bifölls.

Punkten IV.

Blef jemväl bifallen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens i anledning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b) uti sammanträdena sistlidne lördag och denna dag fattade beslut.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 44, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

§ 7.

Förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 b), angående Kongl. Maj:ts förslag i fråga om väg- och vattenbyggnadsstaten m. m.

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.*

Mom. a.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att Riksdagen måtte för sammanförande af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader och Styrelsen öfver statens järnvägsbyggnader i en gemensam styrelse, med benämning *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, samt med godkännande af ett i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 9 sistlidne Ja-

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

nuari intaget förslag till stat för nämnda styrelse, bevilja ett anslag & ordinarie stat af 83,400 kronor.

Utskottet, som ansett frågan om ordnandet af tillsynen öfver statens jernvägsbyggnader böra ännu någon tid lemnas öppen, och att Riksdagen borde nu godkänna en definitiv stat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sig samt på extra stat bevilja erforderliga medel för handhafvandet af tillsynen öfver jernvägsbyggnaderna, hade af sådan anledning funnit skäligt tillstyrka, att den af Kongl. Maj:t för den gemensamma styrelsen föreslagna staten skulle minskas med följande belopp, nemligen:

af chefs aflöning	kronor	2,000: —
aflöning för en byråchef	”	6,400: —
” för en kassör och bokhållare	”	3,000: —
” för en vaktmästare	”	800: —
af anslaget till vikariatsersättning m. m.	”	7,800: —

tillsammans kronor 20,000: —

varande af Utskottet i nu föreliggande moment hemställt, att Riksdagen med godkännande af här nedan intagna förslag till stat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, måtte för statens tillämpning bevilja ett ordinarie anslag af 63,400 kronor.

Förslag till stat för Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

	Lön.	Tjen- görings- pennin- gar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 chef	6,000	2,000	8,000	
<i>Tekniska afdelningen.</i>				
1 tredje gradens tjänsteman (Byråchef)	4,400	2,000	6,400	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 Byråingeniör	2,300	1,200	3,500	
1 d:o	1,800	1,200	3,000	
<i>Administrativa afdelningen.</i>				
1 andra gradens tjänste- man, (Kamrerare)	3,000	1,500	4,500	{ Efter 5 år kan lönen hö- jas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 första gradens tjänsteman, (Registrator, tillika Ak- tuarie)	1,800	1,200	3,000	
Transport	—	—	28,400	

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

	Lön.	Tjenst- görings- penhin- gar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Transport			28,400	
Till vikariatsersättning, arf- voden åt extra ordina- rie tjänstemän, rit- och skrifbiträde			7,200	
1 Vaktmästare	500	300	800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
			jemte bostad.	
1 Distriktschef	3,000	—	3,000	
5 d:o	15,000	—	15,000	
1 extra distriktsingeniör, arfvode	—	—	1,500	
5 d:o d:o d:o ..	—	—	7,500	
Summa	—	—	63,400	

Mot Utskottets ofvanberörda hemställan hade reservationer blifvit inom Utskottet anmälda dels af Grefve *C. Beck-Friis*, dels af Herr *L. Nordenfelt*, dels af Herrar *P. O. Hörnfeldt*, *J. E. Johansson*, *Sven Nilsson*, *O. B. Olsson*, *Ola Andersson*, *Jan Andersson*, *C. A. Larsson*, *Nils Petersson*, *Sven Andreasson* och *Pehr Pehrsson* i Törneryd, dels ock slutligen af Herr *Liss Olof Larsson*, enligt hvilkens åsigt den ifrågavarande staten borde få följande utseende:

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

Förslag till stat för Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
chef	5,000	2,000	7,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med yt- terligare 500 kr.
1 förste ingenjör.....	3,500	2,000	5,500	
1 andre d:o	2,000	1,500	3,500	
1 sekreterare och kamre- rare tillika ombudsman	3,000	1,500	4,500	
1 registrator, tillika revisor	1,800	1,200	3,000	
Till vikariatsersättning, arf- voden åt extra ordi- narie tjänstemän, rit- och skrifbiträde	—	—	5,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 vaktmästare	*) 500	300	800	
1 distriktchef	2,400	600	3,000	
5 d:o	12,000	3,000	15,000	
1 extra distriktsingenjör, arfvode	—	—	1,500	
5 d:o d:o d:o	—	—	7,500	
Summa	—	—	56,300	

*) Om vaktmästaren åtnjuter bostad jemte vedbrand, böra dessa för-
måner, så vida de icke tillkomma honom såsom portvakt eller för andra
åligganden utöfver tjänsten, inberäknas till ett värde af 150 kronor under
lönen, hvilken i sådant fall utgår med allenast 350 kronor.

Sedan uppläsning skett af Utskottets hemställan, yttrade

Herr Sven Nilsson: Såsom Herrarne af betänkandet torde
finna, hafva åtskilliga af denna Kammares ledamöter inom Utskottet
reserverat sig emot dess beslut i denna punkt. I följd deraf, att Ut-
skottet icke kunnat godkänna Kongl. Maj:ts förslag till sammanslag-
ning af styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader och styrel-
sen öfver statens jernvägsbyggnader, har Utskottet måst uppgöra en
särskild stat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och det var na-
turligt att dervid skulle möta åtskilliga svårigheter, då ju den i Kongl.
Maj:ts förslag upptagna staten var uppgjord under förutsättning af de
begge nyssnämnda styrelsernas sammanförande i en gemensam styrelse.
För min del kunde jag dock icke gilla det af Utskottet uppgjorda
förslag till stat för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och för denna

min åsigt hade jag stöd uti den omständighet, att denna stat icke stod i öfverensstämmelse med den stat för samma styrelse, hvartill Kongl. Maj:t för 1880 års Riksdag framlade förslag. Det är på grund af detta sistnämnda förslag, som Herr Liss Olof Larsson inom Utskottet uppgjort ett särskildt förslag, hvilket jag för min del har biträdt. Detta förslag afviker visserligen i några oväsentliga delar från det år 1880 framlagda, hufvudsakligen i fråga om chefens aflöning, men som jag anser att Herr Liss Olof Larssons förslag äfven i sistberörda afseende har de bästa skälen för sig, så skall jag taga mig friheten att yrka bifall till detta hans förslag.

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Friherre Leijonhufvud: För min del kan jag så till vida instämma med den föregående talaren, att jag gillar Stats-Utskottets åtgärd att icke nu uppföra jernvägsbyggnadsstyrelsen på ordinarie stat. För detta förfarande talar åtskilligt: för det första att man icke med visshet vet, vare sig om staten kommer att fortsätta med jernvägsbyggande eller, om så sker, till hvad utsträckning. Det är äfven derföre som jag för min del tror att, om jernvägsbyggandet icke drifves i stor skala, är det bättre att öfverlemna bestyret dermed till trafikstyrelsen än till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och således förenar jag mig med Utskottet äfven i detta afseende.

Jag är äfven ense med Utskottet i fråga om den föreslagna staten för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och kan således icke instämma med den ärade talaren uti hans yrkande om nedsättning derutinnan, på sätt Herr Liss Olof Larsson i sin reservation föreslagit. Det är visserligen sant, att reservationen har sin styrka deruti, att det förslag den omfattar, öfverensstämmer nästan med det förslag, som för ett par år sedan framlades af Kongl. Maj:t. Men förhållandena äro betydligt förändrade sedan dess. Styrelsens göromål hafva i betydlig mån ökats, hvilket man lätt kan sluta till af den betydliga förhöjningen uti anslagen till de under styrelsens kontroll stående allmänna arbeten. Så har t. ex. anslagen till vägars anläggande m. m. höjts från 200,000 kronor till 300,000 kronor, till hamnar och broar från 50,000 till 100,000 och till utdikningsföretag stigit från 100,000 kronor till 180,000 kronor. Häruti ligger ett icke obetydligt ökad arbete för styrelsen. Denna har att granska alla förslag, som i berörda hänseenden uppgöras. Stundom äro dessa uppgjorda af verkligt sakkunnige män och då har styrelsen dermed icke mycket att beställa, men oftast äro förslagen mycket knapphändigt upprättade, och då är det en mycket kinkig sak att granska dem i detalj. Jag tror mig i denna sak kunna hafva rätt att betraktas såsom sakkunnig, då ifrågasvarande göromål i viss grad öfverensstämma med de göromål, jag under min långa tjänstetid handhaft. Jag kan derföre säga, att vid granskningen af de uppgjorda förslagen händer ofta, att ganska väsentliga utredningar fattas, hvadan man måste infordra nya upplysningar och sedan sjelf tillse att dessa äro rigtige. Ja, granskningen af ett förslag är ofta mer besvärlig än om man skulle göra upp det från början. När förslaget sedan, efter genomgången granskning hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kommer till Kongl. Maj:t, har han an-

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

språk på att det är riktigt, att kostnadsförslaget är väl grundadt, så att det icke inträffar samma spektakel som för ett par år sedan, då det var fråga om att planera en kyrkbacke. Då arbetet skulle utföras, befans nemligen att entreprenören stötte på berg på sina ställen, fastän man antagit, att hela backen bestod af grus. Man hade icke verkställt undersökningen med tillräcklig noggrannhet, icke borrat fullständigt. Arbetet blef derföre vida dyrare, än man beräknat, och entreprenören blef ruinerad. Dessutom vill jag påpeka, att styrelsen har att granska långt flera förslag än de som komma till utförande, en stor del blifva nemligen underkända och till andra finnas ej medel. Att lägga alla dessa göromål på en enda ingenjör, såsom Herr Liss Olof Larsson föreslagit, anser jag vara omöjligt. Alla dessa förslag måste numera kopieras, förr brukades det icke, men nu gör man det, för att veta hvilka förslag som genomgått granskningen; och det medför ett betydligt arbete.

Jag är således innerligt öfvertygad om att den stat, Stats-Utskottet föreslagit, är välbetänt; och jag får derföre på det allra varmaste yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: Det är underligt hvad tiderna förändras. För några år sedan, då det var fråga om att öka på lönerna åt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens embets- och tjenstemän, uppträdde chefen och förklarade, att det behöfdes icke, för de hade alldeles nog förut. Nu har chefen 14,000 kronor i lön, men nu är det icke längre nog. Nu påstår talaren på stockholmsbanken, att det är alldeles omöjligt att få denna bekväma tjenst skött för den summa som Liss Olle föreslagit. Inom Utskottet voro vi alla ledamöter från denna Kammare ense om att det kunde gå för sig, men Första Kammarens ledamöter ville icke gifva med sig. Jag tror att vi icke böra sätta summan för hög, så länge det står så här och väger i fråga om hvem som skall hafva bestyret med statens jernvägsbyggnader, ifrågavarande styrelse eller trafikstyrelsen. Som Herrarne hört, har trafikstyrelsen sagt, att den icke vill hafva detta bestyr så länge norra stambanan ännu icke är färdig, men sedan vill den åtaga sig bestyret. Och derföre tror jag att vi med godt samvete kunna rösta för den lilla ned-sättning, som Herr Liss Olof Larsson föreslagit. Här föreligga för öfrigt inga ömmande omständigheter, ty tjenstemännen få särskildt betaldt för hvad de göra extra.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Hederstierna: Äfven om man hyser den åsigt, som af 1880 års Riksdag uttalades, eller att det vore synnerligen lämpligt att bestyret med byggandet af statens jernvägar öfverflyttades på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, en åsigt, som nu af Kongl. Maj:t biträds, så är det tydligt att den ordinarie personal, som måste vid denna styrelse anställas, icke bör vara talrikare än, att den har full sysselsättning, äfven om bestyret med jernvägsbyggandet skulle upphöra. Ty vi veta ju icke, om icke staten upphör att vidare bygga jernvägar, när den beslutade stambanan till Sollefteå blir färdig. Detta är en omständig-

het, som man också tagit i betraktande vid uppgörandet af den Kongl. propositionen.

I väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finnas för närvarande anställda på den tekniska afdelningen, förutom chefen, fyra tjenstemän, nemligen en byråchef, en förste och en andre adjutant samt, sedan några år, ett s. k. tekniskt biträde, som åtnjuter arfvode af de medel, som finnas anslagna för expenser och undersökningar. Kongl. Maj:t har icke föreslagit förökning i detta antal tjenstemän, oaktadt Kongl. Maj:t hemställt att bestyret med jernvägsbyggandet skulle till styrelsen öfverlemnas. Den enda förändring Kongl. Maj:t föreslagit är, att en af de tekniska tjenstemännen skall uppflyttas i 3:dje lönegraden för att såsom byråchef kunna omhänderhafva bestyret icke blott med statens, utan äfven med enskildes jernvägsbyggnader. Skulle emellertid staten upphöra att bygga jernvägar eller Konung och Riksdag besluta att lemna bestyret dermed åt annan myndighet än styrelsen för väg- och vattenbyggnader, så skulle dock dessa fyra tjenstemän behövas för fullgörande af de åligganden, som tillkomma väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Nu har inom Utskottet den mening gjort sig gällande, att jernvägsbyggnadsstyrelsens göromål skulle öfverlemnas till trafikstyrelsen. Utskottet har af sådan anledning begärt upplysning om de ökade krafter och deraf uppkommande ökade kostnader, som af detta öfverflyttande skulle föranledas. Trafikstyrelsen har på Kongl. Maj:ts befallning härom afgifvit utlåtande, deruti styrelsen uttalade den meningen, att detta bestyr bör åt styrelsen öfverlemnas, men att styrelsen dock icke anser sig kunna öfvertaga detsamma, förr än man fullbordat det påbörjade arbetet med norra stambanans utsträckning till Sollefteå. Frågan härom är således undanskjuten till dess denna jernväg blir färdig, och bestyret med jernvägsbyggnaderna måste således fortfarande anförtrös åt de enligt det Kongl. förslaget förenade båda styrelserna.

Det synes mig som om den fruktan Utskottet hyst, att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag i dess helhet Riksdagen skulle bundit sig vid denna förening, mot hvilken Utskottet hyser åtskilliga betänkligheter, denna fruktan, säger jag, synes mig alldeles ogrundad. Ty väg- och vattenbyggnadsstyrelsen behöfver under alla förhållanden den personal, som Kongl. Maj:t föreslagit. Men å andra sidan ser jag icke något hinder för att, på sätt Utskottet föreslagit, tills vidare sätta en del af denna personal på extra stat. Den enda olägenhet, som dermed är förenad, är att denna personal då icke skulle vara berättigad till pension. Men om någon af denna personal skulle blifva nödsakad att lemna sin tjenst, innan jernvägen till Sollefteå blir färdig, är jag öfvertygad att Riksdagen icke skall neka honom pension. Jag kan således icke se något hinder möta mot antagandet af Utskottets förslag.

Deremot måste jag på det bestämdaste motsätta mig reservantens från denna Kammare nu af en talare understödda förslag.

Jag ber att i det hänseendet få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att detta förslag skiljer sig från Utskottets såväl i afseende på personalens antal som i afseende på aflöningen. Då väg- och

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

vattenbyggnadsstyrelsen redan nu har fyra tekniskt bildade tjänstemän, så är det ju tydligt, att det är alldeles omöjligt att, såsom reservanten afser, uppdraga det arbete, de hafva att utföra, åt endast tvenne personer, för så vidt man vill att arbetet skall utföras lika skyndsamt och väl som, till styrelsens heder, nu är förhållandet. Det blir därför efter mitt förmenande alldeles nödvändigt att åtminstone en tjänsteman till anställas på den tekniska afdelningen i öfverensstämmelse med hvad Utskottet också föreslagit. Det skulle kunna anmärkas, att denne tjänsteman kunde aflönas af de medel, som anvisats till vikariatsersättning, arfvoden åt extra tjänstemän och öfriga expenser, men jag ber att få nämna, att det tekniska biträde, som nu finnes, har ett arvode af 3,000 kronor och att dessutom till skrifbiträde betalas 600 kronor, allt af expensmedlen. Med 3,600 kronor för detta behof lemna icke de af reservanten föreslagna medel tillgång till vikariatsersättning och öfriga utgifter, som på detta anslag måste anvisas. Att till detta ändamål använda expensanslaget kan för öfrigt så mycket mindre komma i fråga som Kongl. Maj:t, under förutsättning att Riksdagen skulle höja staten med motsvarande belopp, nedsatt detta anslag med 5,000 kronor. Såväl Utskottet som reservanten tillstyrka bifall till denna del af Kongl. Maj:ts proposition eller att med 5,000 kronor nedsätta anslaget till expenser m. m., men de vilja icke i motsvarande grad höja anslaget på den ordinarie staten, hvarigenom Kongl. Maj:t skulle sättas ur stånd att aflöna de biträden, som äro nödvändiga. Skulle Riksdagen fatta ett med reservationen öfverensstämmande beslut, blir följden icke någon annan, än att Kongl. Maj:t nödgas anställa och af tillgängliga medel aflöna de tjänstemän, som äro för styrelsen oundgängligen behöfliga och måste sedan hos Riksdagen år efter år äska dertill erforderliga medel.

Vidare har reservanten föreslagit nedsättning i aflöningen för chefen och den tjänsteman, som i Kongl. Maj:ts proposition är uppförd såsom byråchef, men hvilken han kallar förste ingenjör. Att sätta byråchefen i sämre ställning i afseende på aflöningen än hans gelikar inom andra embetsverk kan icke vara lämpligt, då af honom förutom administrativ förmåga fordras teknisk skicklighet, en anledning snarare till förökning i aflöningen än till nedsättning deraf. Att nedsätta chefens lön med 1,000 kronor under hvad Utskottet föreslagit kan äfvenledes icke vara skäl, då för denna tjänst fordras en af de skickligaste ingenjörer, som äro att tillgå inom riket, då det väl icke kan ifrågasättas, att den person, som har till sitt förnämsta åliggande att granska af andra uppgjorda kostnadsförslag och byggnadsplaner, skulle i kunskaper och skicklighet vara underordnad de personer, hvilkas förslag han skall granska. Då Riksdagen årligen anvisar, åtminstone har så skett i år, 700,000 kronor till understöd för väg- och vattenbyggnader, så synes det mig, för så vidt man vill att dessa medel skola rätt och väl användas, vara en dålig hushållning att vidtaga den besparing af 1,900 kronor, som här är föreslagen.

Af hvad jag nu tagit mig friheten säga torde framgå att, om jag ock ej skulle hafva något emot bifall till Utskottets förslag, jag dock måste motsätta mig reservantens.

Herr Emil Key: Såsom Herrarne af betänkandet finna, hafva tio utskottsledamöter från Andra Kammaren deltagit med Herr Liss Olof Larsson i hans reservation. Blott ett enda namn, det tolfte namnet, saknas, och det är mitt. Jag har nemligen ej kunnat deltaga i detta förslag om lägre lönereglering, och jag ber nu att få afgifva mina skäl dertill. Reservanterna hafva visserligen ställt sig på en skenbart mycket antaglig ståndpunkt, som under andra förhållanden borde vara fullt gällande, nemligen på Kongl. Maj:ts förslag till lönereglering år 1880. Jag erkänner att detta är ett i hög grad talande skäl. Hela frågans bedömande beror emellertid på, huruvida *sedan* 1880 några förändringar inträffat, som äro af beskaffenhet att väsentligen inverka på förhållandena samt af sådan art, att hvad Stats-Utskottet här föreslagit kan mer än hvad reservanterna gjort vara giltigt och befogadt. Jag skall bedja att med afseende härpå få läsa upp följande skrifvelse från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: "Med anledning af för Stats-Utskottets räkning gjord förfrågan, huruvida väg- och vattenbyggnadsstyrelsens göromål i afseende å enskilda jernvägar ökats *sedan* åren 1879 och 1880, får till upplysning meddelas, att under hela året 1881 och fortfarande *ett extra tekniskt* biträde uteslutande varit och är vid styrelsens expedition upptagen af att förberedande handlägga *de åtgärder, som åligga styrelsen* i följd af Kongl. förordningen af den 15 Oktober 1880 *angående lagfart, in-teckning af jernväg m. m.*, samt att för förberedande granskning af *hit remitterade ansökningar om tillstånd till nya jernvägsanläggningar* styrelsen måst från medlet af sistlidne Januari *yttre-ligare inkalla ett tekniskt biträde*". Häraf ser man *en* omständighet, utfärdandet af Kongl. Förordningen den 15 Oktober 1880, som verkat ändring i förhållandena *sedan* Kongl. Maj:ts proposition till 1880 års Riksdag afgafs.

Vidare ber jag att få ytterligare anföra följande. Göromålen i styrelsen hafva tillväxt på ett mycket anmärkningsvärdt sätt, och det på grund af *Riksdagens egna beslut*. Riksdagen har nemligen höjt anslaget till vägar, broar, hamnar m. m., så att, då totalsumman 1880 utgjorde 430,000 kronor, uppgår den nu för 1883 beviljade till 700,000 kronor. Naturligtvis förutsätter ett ökad anslag ökade göromål för kontroll och öfvervakning af de arbeten, för hvilka det större beloppet är afsedt. Ökningen i anslaget är ungefär 50 procent mot 1880 och derigenom ökas, om icke i samma mån, styrelsens göromål, något som äfven bör inverka, synes mig, på denna frågas bedömande. Det är, jag upprepar det, Riksdagen själf som beviljat denna tillökning i anslaget, och då så är, kan Riksdagen icke gerna säga: ja, jag har beviljat en förhöjning i anslaget med 50 procent, men tager i stället bort kontrollen öfver användandet.

Vidare skall jag anhålla att få påpeka arten af de ärenden, som af styrelsen handläggas. De angå icke allenast byggandet af vägar, såväl allmänna lands- som jernvägar, sjösänkningar, myrutdikningar, broar, hamnar, skeppsdockor och sliprar, dambyggnader, kanaler, slussar och farleder, utan äfven utredningar uti till såväl Kongl. Maj:st som underrätter hänskjutna mål, hvilka angå tvist om vattenrätt (t. ex. vattenregleringsfrågan i Norrköping), lidna förluster i vattenkraft

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

genom vattenaftappningsarbeten, om flottningsarbetens ändamålsenlighet, om inverkan af sjösänkningar på ofvan- och nedanliggande jordegor, om uppdämningar, t. ex. målarefrågan, hvarom vid denna riksdag talats, hvartill kommer tillsynen af alla med statsbidrag sedan 40 år tillbaka utförda allmänna arbeten. Vill man nu säga, att allt detta får hafva sin gång i allt fall, så är ju klart, att landets behof af alla dessa arbeten måste blifva mindre tillgodosedt. Arbetet blir så mycket sämre gjort och kontrollen så mycket svagare, det blir hela följden. Och huru stort är beloppet, om hvilket skiljaktighet råder? Jo, icke mer än 7,000, säger sju tusen kronor; det är den omtvistade skilnaden. Men då jag vägt mot hvarandra å ena sidan denna ringa besparing och å andra sidan de stora olägenheter, som deraf skulle blifva följden — en slappare kontroll, ett sämre arbete och tidsutdrägt för rättssökande — så har jag icke med min röst kunnat biträda reservationen, som påyrkar en i sanning allt för kostsam och dyr besparing. Mine Herrar, jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag tror, att det bör medgifvas, att det är rätt att icke nu uppföra jernvägsbyggnadsstyrelsen på ordinarie stat, vare sig man ordnade styrelsen särskildt för sig eller sammanloge den med ett annat verk. Vi hafva nu byggt öfver 200 mil statsjernväg och hålla väl nu på att sluta med byggandet eller komma åtminstone i alla händelser icke att hädanefter bygga så mycket som hittills ärligen skett. Derför tror jag för min del det varit på fullgoda skäl Utskottet icke velat uppföra anslaget till jernvägsbyggnadsstyrelsen på ordinarie stat. Att regeringen dock framkommit med förslag härom, kan jag fatta vid det förhållande, att Riksdagen två gånger uttalat sig för styrelsens sammansläende med annat verk, ena gången med jernvägsstrafiks- och andra gången med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har nu också uttalat sitt godkännande af detta anslags uppförande på extra stat.

Hvad beträffar den reservation en ledamot afgifvit med afseende på lönebeloppen och antalet af tjenstemän i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och som jag i hufvudsak biträder, så kan det icke gerna nekas, att den hvilar på goda grunder, då den öfverensstämmer med den proposition, som Kongl. Maj:t 1880 afgaf till Riksdagen, och det icke blott *skenbart* goda grunder, som den siste talaren sade, utan *verkligt* goda. Å andra sidan vill jag — ehuru jag icke medger att göromålen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ökats i så högst betydlig grad som man här uppgifvit, ty om än anslaget till utdikningar och vattenaftappningar ökats, så hafva deremot göromålen med de enskilda jernvägarne minskats, efter som sådana väl icke komma att byggas i samma skala som hittills — dock för min del medgifva, att ärendena möjligen något kunna komma att ökas. Men med den känedom jag sökt att få angående pröfningen af dessa arbeten, är jag öfvertygad om, att pröfningen på senare tiden varit omsorgsfullare än förut varit fallet i denna styrelse. Derför vill jag icke för min del omöjliggöra, att pröfningen hädanefter blifver åtminstone lika god som

hittills. Jag vill således hemställa till Kammaren, om man icke skulle kunna öka beloppet till vikariatsersättningar m. m. 5,000 kronor till samma belopp som för detta ändamål förekommer i Utskottets förslag eller till 7,200 kronor. Derigenom beredes tillfälle att använda unga extra biträden, hvarmed jag anser, att man vid de flesta tillfällen kan hjälpa sig, och man undviker derigenom att sätta en ny tjänsteman på fast stat med ty åtföljande pension. Med denna lilla förändring hemställer jag om bifall till reservanternas förslag.

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Herr Liss Olof Larsson: Då jag bifogat min reservation till betänkandet, hade jag knappt behöft begära ordet, ty af reservationen synes min tanke i saken. När man inom Utskottet var ense om, att man icke skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition angående en sammanslagning af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader, och man icke heller ville afslå den utan låta väg- och vattenbyggnadsstyrelsen komma på ordinarie stat, såsom alla andra embetsverk numera äro, och då man icke hade någon utredning från Kongl. Maj:t att tillgå, huru man skulle organisera nämnda styrelser, om man ville slippa ifrån Kongl. Maj:ts proposition och taga endast väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt således komma ifrån hvad Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om jernvägsbyggnadsstyrelsen, så synes det mig, som om Utskottet borde hafva stödt sig på Kongl. Maj:ts proposition i ämnet till 1880 års riksdag. Rörande densamma visste man, att en sådan pröfning föregått, som alltid brukar föregå vid framläggandet af Kongl. propositioner. Jag har icke haft tillfälle, allra minst nu under slutet af riksdagen, att på ort och ställe taga reda på förhållandena och bilda mig ett sjelfständigt omdöme om dem, utan jag får därför lita på den utredning, som föreligger, då man icke är i tillfälle att få någon annan, och jag står då på en säkrare basis, om jag litar på Kongl. Maj:ts proposition 1880. Det är också den jag följt i min reservation. Visserligen kan arbetet inom styrelsen hafva något ökats, såsom man säger genom ökade anslag till väganläggningar, vattenaftappningar och dylikt, men, såsom den föregående talaren sagt, har arbetet äfven något minskats derigenom, att man nedsatt anslaget till jernvägsbyggnader från 10,000,000 kronor till 5,000,000. För mig synes det alldeles klart, att om man 1880 antagit Kongl. Maj:ts då framlagda förslag, skulle man bestämdt icke 1882 framkommit med förslag att öka de ordinarie tjänstemännens antal, hvilka man 1880 ansett nödvändigt att sätta på ordinarie stat.

Det har visat sig vara behöfligt att öka antalet extra tjänstemän i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och bland skälen härför anføres, att der nu förekomma frågor om inteckning i enskilda jernvägar. Jag medger, att det för närvarande kan vara ett skäl, när alla inteckningar komma på en gång, såsom under sista tiden varit förhållandet, då är det naturligt, att det blifver ett stort arbete och att det behöfves extra tjänstemän för att hinna med det, men man kan väl icke påstå, att detta arbete är af stadigvarande beskaffenhet; ty när inteckningar i de nuvarande enskilda jernvägarne blifvit beviljade, kommer detta arbete icke i fråga för andra jernvägar än dem, som hädanefter

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

nybyggas, och det kan väl icke blifva så många, när man dertill icke beviljar större belopp än som skett på senare tiden.

Det anslag till chefers för ifrågavarande styrelse lön är i reservationen upptaget till 7,000 kronor, då Kongl. Maj:t år 1880 härtill begärde 9,000 kronor. När jag för min del ansåg, att 7,000 kronor var ett lämpligt belopp för chefen för detta embetsverk, tog jag hänsyn till den lön, man bestämt för chefen i andra jemförliga embetsverk. Så hafva vi t. ex. chefen i landtmäterikontoret. Han har endast 7,000 kronor i lön. Här finnes dock ett annat embetsverk, som ligger ändå närmare det nu ifrågavarande och är dermed mera likartadt. Det är nemligen öfverintendentsembetet. Äfven der erfordras stor teknisk skicklighet och förmåga hos den, som är chef derför, ty äfven detta embetsverk har att göra med byggnader, och lönen för chefen i detsamma är bestämd till 7,000 kronor. För att nu ställa chefen för ifrågavarande embetsverk i jemnbredd med cheferna i de båda nyssnämnda var det som jag föreslog lönen för honom till 7,000 kronor.

Hvad byråchefen beträffar, har jag slutit mig till det af Kongl. Maj:t 1880 framlagda förslag, hvilket var detsamma, som det af den så kallade löneregleringskomitén uppställda. Man har icke satt lönen för denne till samma belopp som för byråcheferna i andra större embetsverk, men man har icke heller satt den så lågt, att han kommit i jemnbredd med andra embetsverks tjenstemän i andra graden. Detta är i öfverensstämmelse med löneregleringskomiténs förslag.

I öfverintendentsembetet, landtmäteristylelsen och åtskilliga andra mindre embetsverk har man ansett, att det icke bör finnas så kallade byråchefer eller tjenstemän med samma lön som en föredragande tjensteman inom de större embetsverken, utan i deras ställe anställt tjenstemän med lägre löner, så t. ex. i öfverintendentsembetet, der föredraganden har lön efter andra graden, och i landtmäteristylelsen lika så. Orsaken hvarför löneregleringskomitén föreslagit en högre lön för den föredragande i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen är den, att man tagit hänsyn till den stora tekniska och äfven i viss mån administrativa skicklighet, som måste förutsättas hos denne tjensteman. Den föreslogs också till 5,500 genast i stället för 4,500, som motsvarar föredragandens lön i andra liknande embetsverk, och höjes med 500 kronor efter 5 år och med ytterligare 500 kronor efter 10 års tjenstgöring, då den sålunda uppgår till 6,500 kronor. Distriktchefernas löner har jag tillåtit mig att i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag föreslå till 3,000 kronor. Men i öfverensstämmelse med löneregleringskomiténs förslag, anser jag att lönebeloppet bör delas i lön och tjenstgöringspenningar, hvilket Kongl. Maj:t icke föreslagit. För min del kan jag icke finna hvarför icke äfven dessa tjenstemäns löner skulle delas i lön och tjenstgöringspenningar såsom fallet är med andra tjenstemäns löner. Enligt det föreliggande förslaget skulle distriktcheferna få en pension af 3,000 kronor, men enligt mitt förslag att dela löneförmånerna i lön och tjenstgöringspenningar, skulle pensionen endast utgöra 2,400 kronor. Denna pension kan dock icke anses för låg, ty i förhållande till lönen är den större än andra tjenstemäns;

och dertill kommer också att distriktcheferna icke äro förhindrade att innehafva andra tjänster af hvad slag som helst. Deras förnämsta inkomst är icke den de få af staten, utan den som de hafva utom den egentliga tjänstgöringen. Derför anser man icke heller att de böra få så kallad full pension, utan endast en pension, som motsvarar den lön de af statsverket skulle komma att åtnjuta.

*Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Hvad tjänstemännens antal beträffar, anser jag för min del, att man icke bör gå längre än Kongl. Maj:t 1880 föreslog. Den nuvarande chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen var ordförande i löne-regleringskomitén och var der ense med komiténs öfriga ledamöter om att det antal tjänstemän, som nu återfinnes i reservationen, skulle vara tillräckligt. Af komiténs betänkande framgår, att de ordinarie tjänstemännen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfört en stor del af de arbeten, som inom andra embetsverk vanligen förrättas af extra ordinarie tjänstemän. Detta framgår bland annat derutaf, att hela det belopp, som af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen 1878 utbetalades i arfvoden, gratifikation och ersättning för renskrifning, endast uppgick till 1,172 kronor. Deraf torde man finna, att nästan alla göromålen inom verket utförts af tjänstemän på ordinarie stat. Inom löne-regleringskomitén föreslogs ett belopp af 4,300 kronor till arfvoden och vikariatsersättning åt extra biträden. Nu har jag föreslagit 5,000 kronor i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag 1880. I komiténs förslag ingick bland annat en post å 997:50 kronor till vikariatsersättning under semester, renskrifning m. m., 1,500 kronor till ett extra biträde på tekniska afdelningen och 1,200 kronor till ett extra biträde på den administrativa afdelningen. Af detta belopp 4,300 kronor utgör således redan största delen arfvoden till extra biträden inom verket. Man anslog 1,500 kronor till det extra biträdet på den tekniska afdelningen, derför att man antog, att ett sådant biträde skulle vara svårare att få än andra. Jag får förklara, att jag för min del icke har någonting emot att anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m. bestämmes till 7,200 kronor, på sätt Utskottets majoritet föreslagit, ty derigenom sätter man Kongl. Maj:t i tillfälle att fordra mera arbete af eller ock tillsätta flere extra biträden, när så kan vara erforderligt, och skulle detta icke behövas, så blifver ju en del af anslaget inbesparadt. I det fallet hyser jag derför ingen fruktan att biträda reservationen med den af Herr Ola Andersson föreslagna förändringen.

Det är på grund af de skäl, jag nu i korthet antydt, som jag reserverat mig mot Utskottets betänkande och ingalunda till följd af något slags misstroende mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Tvärtom skulle jag, om ett uttalande från min sida i det fallet hade något att betyda, på det högsta vilja loforda den nuvarande styrelsen.

Äfven i ett annat fall har jag en anmärkning att framställa mot Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag, som härutinnan är i öfverensstämmelse med löne-regleringskomiténs och Kongl. Maj:ts förslag 1880. Denna anmärkning gäller distriktsindelningen. Nu föreslås sex distriktchefer i stället för att det förut är fem. Jag för min del har trott och tror fortfarande, att det skulle vara tillräckligt med fem hädan-

Angående
stat för Väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

efter såsom hittills, om nemligen Kongl. Maj:t i stället för att öka antalet chefer hade vidtagit den åtgärden att göra en ny indelning af distrikten. Ty såsom distrikten nu äro indelade, är det mycket stor skilnad i afseende på dem. Så omfattar t. ex. norra distriktet icke blott hela Norrland, utan äfven en del af Dalarne samt dessutom Upsala och Stockholms län. Detta distrikt är således i afseende på arealen större än alla de andra distrikten tillsammans. Kunde således en omreglering af distrikten ega rum, kunde det vara tillräckligt att hafva fem distriktchefer. I detta afseende har jag dock icke velat reservera mig mot Utskottets förslag och vill icke heller nu framställa något yrkande.

Jag har på detta sätt velat motivera min reservation; jag hade ingalunda trott att den skulle gå regeringen emot. Detta hade varit fallet, om Utskottets förslag varit Kongl. Maj:ts, men så är ju icke fallet. Skulle Utskottets förslag bifallas, skall jag visst icke sörja deröfver, ty skilnaden är ej afsevärd, och mot anslagets till vikariatsersättning etc. höjande från 5,000 till 7,200 har jag, som sagdt, intet att invända.

Häruti instämde Herr *J. E. Johansson* i Forneby.

I anseende till den långt framskridna tiden afbröts nu öfverläggningen för att åter fortsättas kl. 7 e. m.: och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.